

SELETUSKIRI
regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Perioodi 2023–2027
põllumajandusettevõtja keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamise
investeeringutoetus“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Perioodi 2023–2027 põllumajandusettevõtja keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamise investeeringutoetus“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 7 lõike 2, § 12 lõike 3, § 24 lõike 1 ja § 30 lõike 9 alusel. Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115¹ artiklitega 73 ja 74.

Eelnõuga kehtestatakse „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*) sekkumise liigi „Investeeringud“ sekkumise KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ raames põllumajandusettevõtjale keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamiseks antava investeeringutoetuse (edaspidi ka *toetus*) andmise ja kasutamise tingimused ning kord. Täpsemalt on toetus maaelu arengu toetus, mida antakse Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (edaspidi *EAFRD*) ning strateegiakava alusel, mis kinnitati Euroopa Komisjoni 11. novembri 2022. aasta rakendusotsusega.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklis 5 on sätestatud üldeesmärgid EAFRD-st eraldatava toetuse rakendamiseks, mille täitmiseni jõutakse erieesmärkide kaudu. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 6 lõike 1 punktides b, d, e, f ja i on toodud erieesmärgid, milleks on suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele; aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat; edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, vähendades seejuures sõltuvust kemikaalidest; aidata kaasa elurikkuse vähenemise peatamisele ja selle ümberpööramisele, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke; parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudmistele toidu ja tervise osas, siia alla kuulub kvaliteetne, ohutu ja toitev toit, mis on toodetud kestlikul viisil, toidu raiskamise vähendamine, samuti loomade heaolu parandamine ja antimikroobikumiresistentsuse vastu võitlemine.

Erieesmärk 2 eesmärgiks on suurendada põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule. See eesmärk saavutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/2115 sätestatud investeeringute (artiklid 73 ja 74), koostöö (artikkel 77), mesindussektoris sektoripõhiste sekkumisviiside (artiklid 42–56) kaudu. Sekkumises KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ soodustatakse investeeringute kaudu põllumajandustootmises ressursitõhustust, digitaliseerimist, vähendatakse põllumajandustootmisega kaasnevat keskkonnamõju ning suurendatakse loomade heaolu ja bioohutust. Nende tegevuste kaudu suureneb ka põllumajandustootjate konkurentsivõime.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 6.12.2021, lk 1–186).

Erieesmärk 4 eesmärgiks on aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat. See eesmärk saavutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 2021/2115 sätestatud kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavade (artikkel 31), keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustuste (artikkel 70), teatavatest kohustuslikest nõuetest tulenevad piirkondlikud ebasoodsad tegurid (artikkel 72) investeeringute (artiklid 73 ja 74), koostöö (artikkel 77), teadmiste vahetamise ja teabe levitamise (artikli 78) kaudu. Ka selle erieesmärgi saavutamisse panustab sekkumine KK1, aidates kaasa põllumajandussektori konkurentsivõime hoidmisele ja kliimapolitiika eesmärkide saavutamisele, sest selles sekkumises toetatakse keskkonnasäästlikke investeeringute tegemist, uute tehnoloogiate kasutusele võtmist ning uusi ringbiomajanduse lahendusi, sh säästlike energialahenduste kasutusele võtmist. Muuhulgas toetatakse investeeringuid, mis aitavad vähendada heidet, mis tekib sõnnikukäitlusest või mineraalväetiste kasutamisest ning edendavad säästlikku energia tootmist.

Erieesmärk 5 eesmärgiks on edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas kemikaalidest sõltuvuse vähendamist. See eesmärk saavutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/2115 sätestatud kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavade (artikkel 31), keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustuste (artikkel 70), investeeringute (artiklid 73 ja 74), koostöö (artikkel 77), teadmiste vahetamise ja teabe levitamise (artikli 78) kaudu. Selle eesmärgi saavutamisse panustab sekkumine KK1, sest selle sekkumise raames toetatakse investeeringuid ammoniaagiheidet vähendavatesse tehnoloogiatesse nagu sõnnikuhoidlate katmine, sõnnikuisestuslaotus ja ammoniaaki püüdvate filtrite soetamine.

Erieesmärk 6 eesmärgiks on panustada elurikkuse kadumise peatamise ja elurikkuse taastamisse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke. See eesmärk saavutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/2115 sätestatud kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavade (artikkel 31), keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustuste (artikkel 70), investeeringute (artiklid 73 ja 74), koostöö (artikkel 77), teadmiste vahetamise ja teabe levitamise (artikli 78) kaudu. Selle erieesmärgi saavutamisse panustab sekkumine KK1, soodustades investeeringute tegemist, mille abil võetakse kasutusele elurikkust säästvaid tehnoloogiaid ning soodustatakse karjatamist.

Erieesmärk 9 eesmärgiks on parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, siia alla kuuluvad nii kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine kui ka loomade heaolu ja võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu. See eesmärk saavutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/2115 sätestatud kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kavade (artikkel 31), keskkonna- ja kliimakohustused ning muud majandamiskohustuste (artikkel 70), investeeringute (artiklid 73 ja 74), koostöö (artikkel 77), teadmiste vahetamise ja teabe levitamise (artikli 78) kaudu. Selle eesmärgi saavutamisse panustab sekkumine KK1, sest toetatakse investeeringute tegemist, mis suurendavad loomade heaolu kui ka investeeringute tegemist, mis suurendavad loomade heaolu ja bioohutust.

Ressursitõhusus põllumajanduses eeldab ressurside, nagu vesi, energia, põllumajandusmaa mõistlikku ja säästvat kasutamist. See hõlmab tegevusi ja praktikaid, mis aitavad vähendada ressursikadu, säilitades võimalikult kaua toodete, tooraine ja ressurside väärtust majanduses. See tähendab, et püütakse saavutada suuremat tootlikkust, kasutades vähem ressursse.

Põllumajanduses hõlmab see näiteks vee säästlikku kasutamist, mulla tervise parandamist, jäätmete vähendamist ja ringlussevõttu, energiaefektiivsust ja taastuvenergia kasutamist, jäätmetekke vältimist ja jäätmekäitlust, muutes jäätmed ressursiks. Oluline on, et ressursitõhusus

peab omakorda kaasa aitama keskkonna- ja kliimaeesmärkide saavutamisele, parandades samal ajal põllumajandustootjate tulemuslikkust.

Sekkumise KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ eesmärk on materiaalsesse varasse tehtavate investeeringute kaudu, millega võivad kaasneda ka immateriaalsesse varasse tehtavad investeeringud, soodustada põllumajandustootmise ressursitõhusust, vähendada põllumajandustootmisest tulenevat keskkonnamõju ning jäätmete ja heitmete teket ning suurendada loomade heaolu ja bioohutust.

Tegevuspõhise riigieelarvega seondult panustab toetus „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ põllumajanduskeskkonna (tegevussuund 1) eesmärki, milleks on väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise negatiivse mõju vähenemine keskkonnale, põllumajandustootmise negatiivne mõju kliimamuutusele ja õhukvaliteedile on vähenenud ning positiivne mõju on suurenenud, säilinud on põllumajandusmaa elurikkus ja maastiku mitmekesisus ning tagatud on ökosüsteemi teenuste toimimine, taimetervis, loomade tervis ja loomade heaolu (tegevussuund 2) eesmärki, milleks on tagada olukord, kus Eesti on vaba ohtlikest taimekahjustajatest ja eriti ohtlikest loomataudidest ning loomade tervis ja heaolu on paranenud ning põllumajandussaaduste tootmine, väärindamine, turustamine (tegevussuund 5) eesmärki, milleks on, et Eesti toiduainesektor on konkurentsivõimeline nii sise- kui ka välisturul, tootja positsioon turul on tugev, Eesti tarbijad eelistavad ja tarbivad Eestis toodetud toitu.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna valdkonnajuht Janeli Tikk (625 6299, janeli.tikk@agri.ee) ning sama osakonna peaspetsialist Kai Kruusamäe (625 6527; kai.kruusamae@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Kadri Jänes (625 6539; kadri.janes@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb viiest peatükist ja 23 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala.

Eelnõu eesmärk on kehtestada strateegiakava sekkumise KK1 „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ raames põllumajandusettevõtja keskkonna- ja kliimapolitiika eesmärkide saavutamiseks antava toetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord. Tulenevalt ELÜPS § 24 lõikest 1 on valdkonna eest vastutaval ministril ehk regionaal- ja põllumajandusministril õigus sätestada maaelu arengu toetuse andmise ja kasutamise täpsemad tingimused ning kord. Sellest tulenevalt sätestatakse eelnõus toetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord, sealhulgas toetuse saamise täpsemad nõuded toetuse taotlejale ja toetatavale tegevusele, abikõlblikud ja mitteabikõlblikud kulud, toetuse vorm, määr ja suurus, taotlusele esitatavad nõuded, taotluse esitamise, taotluse menetlemise, taotluse hindamise, taotluste rahuldamise ja rahuldamata jätmise, toetatava tegevuse elluviimise ja kasutusse võtmise nõuded, toetuse saaja kohustused, maksetaotluse esitamise tingimused ja nõuded maksetaotlusele, nõuded tegevuse rahastamisele enne kulutuste tegemist ja nõuded toetuse maksmise ja toetuse maksmisest keeldumise ning toetuse saaja andmete avalikustamise kohta.

Eelnõu §-s 2 on sätestatud toetuse andmise eesmärk.

Toetus antakse eesmärgiga soodustada põllumajandustootmises ressursitõhusust, vähendada põllumajandustootmisega kaasnevat keskkonnamõju ning jäätmete ja heitmete teket ning suurendada loomade heaolu ja bioohutust.

Ressursitõhususe soodustamisega kaasnevad järgmised positiivseid mõjud:

- 1) väheneb tootmisest tulenev keskkonnamõju, mis tähendab, et põllumajandustootmine põhjustab vähem kahju keskkonnale, näiteks vähem saastumist ja vähem looduslike elupaikade hävitamist;
- 2) väheneb jäätmete ja heitmete teke, mis tähendab, et põllumajandustootmisest tekib vähem keskkonda saastavaid jäätmeid ning vähem heitmeid, nagu näiteks kasvuhoonegaaside vähenemine, mis omakorda aitab kaasa kliimamuutuste leevendamisele;
- 3) suureneb loomade heaolu ja bioohutus, mis tähendab, et loomi peetakse paremates tingimustes ning loomad on senisest enam kaitstud haiguste leviku eest ja loomade heaolu on suurenenud.

Seega on selle toetuse eesmärgiks aidata kaasa põllumajandusettevõtja jätkusuutlikkuse suurendamisele, kuid samal ajal vähendades põllumajandustootmisega kaasnevat negatiivset mõju keskkonnale.

Eespool toodud eesmärgil toetatakse üksnes selliste investeeringute tegemist, mis panustavad vähemalt ühte järgmisesse prioriteeti:

1) kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine – eesmärgiks on investeeringute tegemise kaudu aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele. Tehtavad investeeringud peavad aitama kaasa kliimamuutustest põhjustatud riskide maandamisele ja looma tegevusraamistiku nii ökosüsteemide valmisolekuks kui ka vastupanuvõimeks kliimamuutustele. Selle prioriteedi saavutamisele aitavad kaasa selliste investeeringute tegemine, mis on suunatud keskkonnasõbralike energialahenduste kasutuselevõtule (katla või põleti soetamine, mis kasutavad küttena ainult bioloogiliselt taastuvaid energiaallikaid nagu näiteks hakkpuit), energia kokkuhoiule (näiteks vedelsõnnikust või kompostist soojuse eraldamise tehnoloogiad), keskkonnasäästlike aiandus- ja mesindussaaduste hoidlate kui ka kartulihoidlate terviklahendused koos jahutus-, kütte-, niiskuse reguleerimise süsteemidega, keskkonnasäästlikud kütte- ja jahutusseadmed, katmikalade ehitamine, kui ka seire teostamisele (näiteks mulla- ja ilmajaamad, seiretehnoloogiate sh droonide soetamine) või vähem süsihappegaasi heidet (edaspidi CO_2) tekitavaid energiaallikate kasutusele võtmisele. Vähem CO_2 -heidet tekitavateks energiaallikateks loetakse bio- ehk rohegaas (CBM), maagaas (CNG), vedeldatud maagaas (LNG) või vedelgaas (LPG), biometaan, taastuvtoorainel põhinev diiselkütus (HVO). Keskkonnasäästlikuks jahutusseadeks loetakse üldjoontes seadmed, kus ei kasutata freooni. Sellesse prioriteeti panustavaks investeeringuks ei loeta näiteks teraviljajahutite soetamist.

2) vee- ja õhukvaliteedi parandamine – eesmärgiks on toetada eelkõige selliste investeeringute tegemist, mis eelkõige on suunatud sõnnikumajanduse parendamisele, et läbi ressursikasutuse tõhustamise vähendatakse kasvuhoonegaaside heidet nagu ammoniaaki püüdvad lahendused ja nitraatide sattumist põhjavette. Sõnnikumajanduse parendamisel toetatakse lisaks pealt kaetud sõnnikuhoidlate ehitamisele ka vedelsõnnikulaotamise tehnoloogiate soetamist, et vähendada hooajalise sõnnikulaotamisega tekkivat võimalikku pinna- ja põhjavee reostust. Sõnnikuhoidlate ehitamine on toetatav üksnes juhul, kui toimub ammoniaagi heitkoguse efektiivne vähenemine, mis tähendab, et toetatav on pealt kaetud sõnnikuhoidlate ehitamine. Ammoniaagi heitkoguste vähendamise seisukohalt loetakse efektiivseks sõnnikuhoidla katmine kas jäiga või elastse kunstmaterjalist kattega (betoon/telkkatus). Jäigaks materjaliks võib olla betoon, metall (teras), fiiberklaas jms. Lisaks toetatakse ka investeeringud niisutus- ja kastmissüsteemidesse, sealhulgas vee taaskasutussüsteemidesse, mis soodustavad säästvat veekasutust. Sellesse prioriteeti panustavad selliste investeeringute tegemine nagu näiteks sügavallapanuga laudale lekkekindla aluspinna rajamine, vedelsõnniku sisestuslaotuse seadmete soetamine (avalõhe–sisestuslaoturid, sulglõhe–sisestuslaoturid), vedelsõnniku ja digestaadi separeerimise tehnoloogiate soetamine, silohoidla ehitamine, millel on tagatud pinna- ja põhjavee kaitse. Küll aga ei loeta sellesse prioriteeti panustavaks investeeringuks paisk-, lohisvoolik- ja segamislaoturite soetamist ning katmata sõnnikuhoidlate ehitamist või sellise sõnnikuhoidla ehitamist, kus katvaks materjaliks on hekselpõhk, turvas, kergkruus, plastikgraanulid, rapsiõli, looduslik koorik vms.

3) elurikkuse ja muldade kaitse – eesmärk on motiveerida põllumajandustootjaid suurendama muldade süsinikuvaru, soodustada põllumajandusmaa tõhusat ja keskkonnasõbralikku kasutust ning vältida selle põllumajanduslikust kasutusest väljalangemist. Sellesse prioriteeti panustamisel toetatakse eelkõige selliste investeeringute tegemist, mis soosivad praktiseerima keskkonna- ja kliimasõbralikke viljelusviise ja tavasid, et säilitada ja suurendada põllumaade viljakust ning tagada sealne elurikkus, soodustada mineraalväetiste asendamist orgaaniliste väetistega ja aidata kaasa orgaanilise aine põllult minemaviimise vähendamisele. Elurikkuse parandamisele aitab kaasa söödakultuuride mitmekesistamine, sh näiteks liblikõieliste söödataimede osakaalu suurendamine karjatataval alal või rohumaadelt, millelt varutakse sööt, mis omakorda aitab vähendada loomadel soolelikku metaani ja seega negatiivseid keskkonnamõjusid, mille tulemusel paraneb süsiniku sidumine ja süsinikuringe rohumaadel, püsirohumaadel ja pärandniitudel. Sellisteks investeeringuteks, mis panustavad sellesse prioriteeti on näiteks täppisviljeluse tehnoloogia soetamine, taimekaitsepritside, mis oluliselt vähendavad taimekaitsevahendite kasutamist ja võimaldavad täppislahendust, täppis tahesõnnikulaoturid (kompostilaoturid, laotusketastega laoturid, sh laoturid, millel on kaalumissüsteem ketaste pöörete reguleerimiseks), lubiväetise laoturid, mehhaaniliste umbrohutõrjeseadmete soetamine (kuumaurutusseadmed, elektrilised umbrohutõrje seadmed, umbrohu mikrolaine ja termilise töötlemise seadmed, umbrohulõikurid aktiivse või passiivse tööseadisega, lasertehnoloogia robotrohid, plasmakiiritusseadmed, reasisene mehaaniline umbrohutõrje, umbrohurebijad ja umbrohulõikurid – liikuva või liikumatu teraga (CombCut tehnoloogia), reavahekultivaatorid, ketasrootoräkked), taimekahjustajate monitooringu- ja hoiatussüsteemide soetamine, kompostimistehnoloogiate soetamine (kompostimise platsid koos kogumisrennide ja biopuhastiga, millel on tagatud pinna- ja põhjavee kaitse, taime-, sõnniku-, reoveesette põhine kompostimine ja vermikomposti tootmine: komposti ja aunade segajad, purustajad ja sõelumismasinad, pidevlaadurid – konveieri baasil, komposti katmine – kattelaoturid ja üleskerijad, aeraatorid ja niisutusseadmed, mõõdistusseadmed temperatuuri, niiskuse, CO₂ mõõtmiseks), keskkonnahoidlike taimekaitsetehnoloogiate, sh biotõrjetehnoloogiate soetamine, bioloogilisi preparaate tootvad tehnoloogiad, mis võimaldavad teha kompostiekstrakti ja nendega seemneid töödelda, ribakülvi tehnoloogia, millel on lõikeketas, sealjuures vähemalt 50% reavahest peab jääma töötlemata, otsekülvi tehnoloogia, kuid üksnes juhul, kui külvik on ilma täiendava mullaharimise (randaali) komplektita, otsekülviku kasutamisel ei harita mulda rohkem, kui on vajalik külvivao avamiseks või töösügavuse saavutamiseks, külviku ühel töökäigul haritud põlluribade kogulaius on väiksem kui 20% külviku haardelaiusest, lubatud on külvirea puhastid ning külviku seemendi surve minimaalselt 140 kg, orgaanika ebaühtlast paiknemist tasandavad seadmed (põhuäke), taimiku maharullimise seadmed (krimperrull, pikilabarull), sügavkibestid, mulla tihese vältimiseks, töösügavusega vähemalt 50 cm, mulla tallamist vähendavad tehnoloogiad (rehvirõhu seadmise või muutmise süsteemid). Elurikkuse ja muldade kaitsesse ei panusta kombainid ja traktorid isegi juhul, kui nad on ökonoomsemad (kasutavad vähem kütust), vaid on oluline, et rakendataks eelpool nimetatud tehnoloogiaid, mis neisse panustavad. Ka ei paranda elurikkust ja muldade kaitset tehnoloogiad nagu seda on künniks kasutatavad kultivaatorid, adrad, äkked. Talvise taimkatteta põllul väheneb bioloogiline aktiivsus, mis võib kahjustada mulla struktuuri ja tervist, võib tekkida mulla- ja toitainete kadu, väiksem veesidumisvõime, erosioon. Nende negatiivsete mõjude vähendamiseks on oluline vähendada ka mullaharimist.

4) loomade heaolu suurendamine – eesmärgiks on investeeringute tegemise kaudu aidata kaasa loomade tervise ja heaolu taseme tõstmisele. Sellesse prioriteeti panustavad selliste investeeringute tegemine nagu näiteks loomakasvatushoonete ehitamine, varjualuste (sh mobiilsete/teisaldatavate) rajamine, mis kaitsevad loomi neile mittesobivate ilmastikutingimuste eest, kogumisaiaid, karjamaade jootmissüsteemide, sh mobiilsete jooturite soetamine, väljas peetavatele kariloomadele alaliste söötmis- ja jootmiskohtade (sh talvised jooturid) koos biopuhastite väljaehitamisega välialadel, millel on tagatud pinna- ja põhjavee kaitse, loomakasvatushoonetele kliimaseadmete soetamine (ventilaatorid, jahutavate sh piserdusjahutus ventilatsioonisüsteemide ehitamine).

5) bioohutuse suurendamine koos loomade heaolu suurendamisega – eesmärgiks on investeringute tegemise kaudu minimeerida kahjurite ja haiguste puhangute ohtu ning leevendada kahjulikke mõjusid ning samal ajal ka aidata kaasa loomade tervise ja heaolu tõstmisele. Sellesse prioriteeti panustavad selliste investeringute tegemine nagu näiteks loomakasvatushoone ruumide, veokite ja haagiste pesemise ja desinfitseerimise seadmete soetamine, loomakasvatushoonet ümbritsevale territooriumile sisenemiseks pääsra rajamine (statsionaarsed desomatid, väravasüsteemid inimestele, veokitele jne), väljaspoole loomakasvatushoonet korjuse hoiustamiseks enne kahjutustamisele viimist mõeldud ala rajamine (loomsete jäätmete konteineri soetamine, konteineri aluse platsi asfalteerimine, betoneerimine või muul viisil lekkekindlaks muutmine, ala tarastamine).

Eelnõu §-s 3 sätestatakse toetatavad tegevused.

Eelnõu § 3 lõikes 1 sätestatakse, et toetust antakse põllumajanduslike toodete tootmiseks, säilitamiseks või toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks vajaliku tootmishoone või rajatise (edaspidi koos *ehitis*) ehitamiseks ehitusseadustikus sätestatud tingimusel ja korras (edaspidi *ehitise ehitamine*), masina või seadme soetamiseks, olemasoleva niisutussüsteemi rekonstrueerimiseks või laiendamiseks ehitusseadustikus või maaparandusseaduses sätestatud tingimustel ja korras (edaspidi koos *niisutussüsteemi ehitamine*) kui ka niisutuseks vajaliku statsionaarse seadme soetamiseks.

Eespool nimetatud tegevuste elluviimiseks antakse toetust ainult sellisel juhul, kui tegevus panustab eelnõu §-s 2 sätestatud eesmärgi saavutamisse ja prioriteeti. Nimetatud prioriteedid on paika pandud strateegiakavas sekkumise KK1 toetatava tegevuse kirjelduse juures ja eesmärgiga aidata kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852² artiklis 9 sätestatud keskkonnanäesmärkide ning ei tekita artiklis 17 nimetatud olulist kahju, Euroopa Liidu rohelepp, „Talustaldrikule“ strateegia, ÜRO kliimaleppe ning Eesti kliimapoliitika põhialused 2050 saavutamisele.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852 artikli 9 kohaselt on keskkonnanäesmärkideks kliimamuutuste leevendamine, kliimamuutustega kohanemine, vee ja mereressursside kestlik kasutamine ja kaitse, üleminek ringmajandusele, saastuse vältimine ja tõrje ning elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine. Samas määruses on täpsustatud, millised viisid või investeeringud aitavad eespool loetletud eesmärkide saavutamisele kaasa. Näiteks kliimamuutuste leevendamisele panustab kasvuhoonegaaside heite vähendamise ning süsiniku sidumise ja säilitamise tehnoloogia ulatuslikum kasutamine. Juhul kui toetatav tegevus kahjustab kas või ühe keskkonnanäesmärgi saavutamist, siis sellise toetatava tegevuse elluviimiseks toetust ei anta, sest see on vastuolus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852 artiklis 17 nimetatud põhimõttega.

„Eesti kliimapoliitika põhialused aastani 2050“ eesmärk on minna üle vähese süsinikuheitega majandusele ja seal antakse ka põllumajandusele kuus valdkondlikku suunist poliitika kujundamiseks, nende hulgas näiteks tuleb tõhustada taimetoitainete kasutamist ning soodustada mineraalväetiste asendamist orgaaniliste väetiste ja keskkonnasõbralike mullaparandajatega. Samuti tuleb vältida orgaanilise aine vajaduseta põllult minemaviimist. Lisaks tuleks keskenduda sõnnikukäitluse keskkonnasõbralikumaks muutmisele, et piirata ammoniaagiheidet. Seega selliste masinate ja seadmete soetamiseks, mis aitavad neid eesmarke saavutada, saab toetust taotleda.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43).

Erinevate keskkonna- ja kliimaeesmärkide saavutamisesse panustavaid strateegiaid ja nende saavutamiseks tehtavaid investeeringuid on täpsemalt analüüsitud ka aruandes „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027 keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne³“.

Eelkõige panustavad keskkonna- ja kliimaeesmärkide saavutamisse investeeringud taastavas põllumajandusse, sh muldade orgaanilise aine sisaldust ning elurikkust toetavad lahendused, investeeringud täppisviljelusse, investeeringud taimekaitsevahendite ja kasvuhoonegaaside vähendamisse, investeerinud, mis aitavad kaasa mineraalväetiste asendamisele kohalike orgaaniliste väetistega.

Eelnõu § 3 lõike 1 punktis 1 sätestatakse, et üheks toetatavaks tegevuseks on põllumajanduslike toodete tootmiseks, säilitamiseks või toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks vajaliku tootmishoone või rajatise ehitamist Näiteks toetatakse kasvuhoone ehitamist või taastuenergia tootmiseks vajaliku ehitise ehitamist, kuid ei toetata sellise hoone või rajatise ehitamist, mis ei ole otseselt seotud põllumajandustoodete tootmisega, nagu näiteks väetisehoidla, masinate hoidmiseks ettenähtud hoone, põllumajandusmasinate parandamiseks ettenähtud töökoja ehitamine – olenemata sellest, kas neid kasutatakse põllumajanduse valdkonnas või mitte.

Ehitusseadustiku § 3 lõike 3 kohaselt ehitis on hoone või rajatis. Hoone on väliskeskkonnast katuse ja teiste välispiiretega eraldatud siseruumiga ehitis. Rajatis on ehitis, mis ei ole hoone.

Selle määruse tähenduses on ehitamine ehitise püstitamine, ehitise rajamine, ehitise paigaldamine, ehitise laiendamine, ehitise rekonstrueerimine. Ehitise lammutamine ja ehitise parendamine ei ole toetatav tegevus nagu näiteks vahetatakse ehitisel aknad või ukSED eesmärgiga suurendada energiatõhusust.

Ehitamine hõlmab ehitise ehitamist koos selle oluliste osadega. Ehitise olulised osad on tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 55 lõike 1 kohaselt asjad, millest see ehitis on ehitatud või mis on sellega püsivalt ühendatud ja mida ei saa eraldada ehitist või eraldatavat asja oluliselt kahjustamata. See tähendab, et ehitise olulised osad on asjad, milleta hoonet ei saaks tavaarusaama kohaselt käsitada valmisolevana ehk terviklikuna.

Eelnõu § 3 lõike 1 punkti 2 kohaselt toetatakse põllumajanduslike toodete tootmiseks, säilitamiseks ja toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks vajalike masinate või seadmete soetamist, millega panustatakse eelnõu §-s 2 sätestatud eesmärgi saavutamisse ja prioriteeti. Masin või seade võib olla nii statsionaarne kui ka mobiilne. Statsionaarne seade võib, kuid ei pea olema kirjeldatud ehitusprojektis. Toetatavad on ka muud põllumajanduslike toodete tootmiseks vajalikud sisseseaded nagu näiteks jahutus- või kütteseadmed, mis on vajalikud põllumajanduslike toodete tootmiseks, säilitamiseks ja toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks ning moodustavad koos ehitisega terviku.

Eelnõu § 3 lõike 1 punkti 3 kohaselt on toetatav olemasoleva niisutussüsteemi ehitamine ehk olemasoleva niisutussüsteemi rekonstrueerimine või laiendamine.

Niisutussüsteemi ehitamine hõlmab niisutussüsteemi ehitamist koos selle juurde kuuluvate vajalike osadega, mis on tarvilikud niisutussüsteemi toimimiseks. Niisutussüsteemide osaks võivad olla ka statsionaarsed seadmed ehk niisutussüsteemi olulised osad, ilma milleta ei saaks kasutada niisutussüsteemi valmisolevana ehk terviklikuna niisutuseks vajalike tegevuste elluviimiseks. Niisutussüsteemide puhul ammutatakse vesi veekogust või põhjaveekihist ja jaotatakse niisutatavale maale.

³ Leitav Regionaal-ja Põllumajandusministeeriumi veebilehelt <https://www.agri.ee/media/855/download>.

Eelnõu § 3 lõike 1 punkti 4 kohaselt on toetatav tegevus niisutuseks vajaliku statsionaarse seadme soetamine, mille puhul ei ole ehitusseadustiku või maaparandusseaduse kohaselt nõutav ehitusprojekti olemasolu. Niisutuseks vajalike seadmete puhul on oluline, et nende tehnilised parameetrid sisaldaksid teavet, mille alusel saaks seadme veekasutust määrata, välja arvatud juhul, kui investering tehakse üksnes olemasoleva niisutussüsteemi või selle elemendi energiatõhususe suurendamiseks ja see ei mõjutada veekasutust.

Eelnõu § 3 lõikes 2 sätestatakse, et põllumajanduslikud tooted selle määruse tähenduses on Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi *ELTL*) I lisas nimetatud tooted, välja arvatud kalandus- ja vesiviljelustooted ning jõulupuud, ning nende töötlemisel saadud I lisaga hõlmatud või I lisaga hõlmamata tooted. Kalandus- ja vesiviljelustoodete müügist saadavat tulu ei loeta toetuse taotleja põllumajanduslike toodete müügituluks. ELTL-i I lisas nimetatud toodete töötlemisel saadud tooted loetakse põllumajanduslikeks toodeteks ka siis, kui need ei ole ELTL-i I lisas nimetatud tooted. Töötlemisel saadud põllumajanduslikud tooted võivad olla ka näiteks valmistoidukaubad, loomanahk, vill, käpikud, kasukad, sulepadjad jms tooted, kuid nende tooraineks peab valdavas osas olema ELTL-i I lisas nimetatud toode, välja arvatud kalandus- ja vesiviljelustooted. Töötlemisel saadud põllumajanduslikul tootel peab olema ilmne seos toetuse taotleja põllumajandusliku tegevusega. Põllumajanduslike toodete hulka ei saa lugeda töötlemisel saadud tooteid, mis sisaldavad toorainena vaid vähesel määral ELTL-i I lisas nimetatud tooteid. Nii näiteks ei loeta siia gruppi kuuluvaks tekstiilmaterjalist esemeid, millele on lisatud kaunistuseks omatoodetud villast narmaid, või puitmööblit, millele on lisatud omakasvatatud lamba nahast elemente, ja muid selliseid tooteid.

See tähendab, et omatoodetud põllumajandustooted on seotud ELTL I lisas nimetatud toodete tootmisega. Näiteks ELTL I lisas nimetatud toodete hulka kuulub enamus taime- või loomakasvatuses toodetavatest toodetest. Termin „omatoodetud“ on samastatav terminiga „omakasvatatud“. Toote seos toetuse taotleja põllumajandusliku tootmistgevusega peab olema ilmne. Põllumajandustootjaks ei loeta isikut, kes tegeleb üksnes põllumajandustoodete vahendamisega.

Strateegiakava kohaselt loetakse põllumajanduslikuks tootmiseks põllumajandustoodete kasvatamist või tootmist, sealhulgas saagikoristust, põllumajandusloomade aretamist ja pidamist, lühikese raieringiga madalmetsa kasvatamist. Põllumajandustoodete esmamüügiks ettevalmistamine on näiteks omatoodetud toote puhastamine (sh pesemine), sorteerimine, säilitamine ja pakkimine.

Eelnõu § 3 lõike 3 kohaselt, kui toetust antakse ehitise või niisutussüsteemi ehitamiseks, peavad ehitise või niisutussüsteemi ja sellealune maa olema toetuse taotleja omandis või ehitisealusele maale peab olema toetuse taotleja kasuks seatud hoonestusõigus vähemalt eelnõu § 16 lõikes 3, eelkõige lõike 3 punktis 1 või 3 sätestatud sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Kui ehitise või niisutussüsteemi ja sellealune maa on kaasomandis, siis tuleb toetuse taotlejal tagada see, et tal on õigus ja võimalus ellu viia toetatav tegevus ning seda sihtotstarbeliselt kasutada vähemalt eelnõu § 16 lõikes 3 sätestatud sihipärase kasutamise perioodi lõpuni. Asjaõigusseaduse § 71 lõike 4 alusel on kaasomanikul ühise asja suhtes kolmandate isikute ees kõik omaniku õigused. Kui toetuse taotleja ei saa kaasomanike kokkuleppe või selle muutmise tõttu toetatavat tegevust ellu viia ega seda sihtotstarbeliselt kasutada vähemalt sihipärase kasutamise perioodi lõpuni, siis tuleb toetus tagasi nõuda.

Eespool nimetatud nõudega tagataksegi, et toetuse taotlejal on õiguslik alus ehitist ja niisutussüsteemi sihtotstarbeliselt kasutada vähemalt sihipärase kasutamise perioodi lõpuni. Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (edaspidi *PRIA*) kontrollib nimetatud nõude täitmist kinnistusraamatust.

Eelnõu § 3 lõike 4 kohaselt kui toetust taotletakse masina või seadme soetamiseks, mis paigaldatakse ehitisse või mida kasutatakse ehitises, siis peab see ehitis olema toetuse taotleja otseses valduses asjaõiguslikul, omandiõiguse, hoonestusõiguse või kasutusvalduse alusel vähemalteenõu § 16 lõikes 3 sätestatud sihipärase kasutamise perioodi lõpuni. Sellega tagatakse, et toetuse taotlejal on õigus ja võimalus toetatavat tegevust viia ellu ning kasutada seda sihtotstarbeliselt teatud ajavahemiku jooksul.

Eelnõu § 3 lõike 5 kohaselt on toetatavad põllumajanduslike toodete tootmiseks, säilitamiseks või toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks vajalike mobiilsete masinate või seadmete soetamine, kui need on ELÜPS-i § 113 lõike 2 kohaselt kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse (edaspidi *võrdlushindade kataloog*).

Võrdlushindade kataloog sisaldab sinna kantud asjade või teenuste kohta andmeid, mis võimaldavad neid tuvastada ja määravad nende komplekteerituse või ulatuse nagu näiteks asja või teenuse maksimaalne abikõlblik käibemaksuta maksumus ja selle kehtivuse aeg kui ka ekspertarvamus, kas kasutades konkreetset asja ja teenust, panustatakse sellega ka keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamisse. Võrdlushindade kataloogi valideerib Maaelu Teadmiskeskus (edaspidi *METK*), kes annab ka ekspertarvamuse, milline mobiilne masin ja seade on kokkusobiv keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamiseks. Ekspertarvamuse kujundavad METK-i erialase ettevalmistusega spetsialistid iga masina ja seadme tehnilist spetsifikatsiooni hinnates. Peamiselt kuuluvad hindamisele masina või seadme omadus aidata kaasa kasvuhoonegaaside heite vähendamisele, süsiniku sidumisele ja säilitamisele võrreldes teiste samaks otstarbeks kasutatavate masinate ja seadmega. Hindamisse võivad kuuluda ka muud parameetrid nagu säästlik energia, vee või muu ressursi kasutus, ringbiomajanduse lahendused jne.

Eelnõu § 3 lõike 6 kohaselt, kui toetust taotletakse ehitise ehitamiseks või masina või seadme soetamiseks, mis panustab § 2 lõike 2 punktis 1 sätestatud prioriteeti, eesmärgiga omatarbeks toota taastuvenergiaallikatest energiat, siis ei tohi selle toetatava tegevuse tootmisvõimsus (kW) ületada toetuse saaja aastast omatarbimise ulatust.

Omatarbeks taastuvenergia tootmiseks vajaliku ehitise ehitamine või masina või seadme soetamine peab olema kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2018/2001⁴ sätestatuga.

Toetuse taotleja esitab andmed, milline oli tema elektri ja soojuste (kokku) tarbimine (kWh) taotlemise aastale vahetult eelneval aastal ehk teabe selle kohta, kui suur oli tema energiakulu (kWh) kokku taotlemise aastale vahetult eelneval aastal ja kui suur oli tema olemasolev taastuvenergia tootmisvõimsus (kW) ning kui suur on tema taastuvenergia tootmisvõimsus (kW) ja aastane toodetav energia kogus (kWh) pärast toetatava tegevuse elluviimist.

Elektrienergia müümine elektrivõrku on lubatud eeldusel, et selle aastas müüdnud kogus ei ületa toetuse saaja poolt aastas maksimaalselt tarbitavat elektrienergia kogust. Kuna ettevõtte elektritarbimise vajadus ei pruugi olla pidev ja ühtlane ning ka elektrienergia tootmine võib olla tsükliline, siis on ajutiselt ülejääva elektrienergia müümine lubatud.

Eelnõu § 3 lõike 7 kohaselt toetatakse piimakarjakasvatustes loomakasvatusehitise ehitamist üksnes juhul, kui toetuse saaja hakkab piimatõugu veiste puhul karjatama vähemalt noorloomi. Karjatamise kohustus on sätestatud tulenevalt sellest, et motiveerida põllumajandustootjaid senisest enam piimatõugu veiseid karjatama.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328 21.12.2018, lk 82).

Karjatamise eesmärk on parandada loomade heaolu ja tervist, lisaks aitab karjatamine vähendada loomakasvatuse negatiivset keskkonnamõju õhule ja mullale ning suurendada rohumaade elurikkuse säilitamiseks ekstensiivselt karjatatavate loomade hulka. Karjatamise kohustus kehtib vähemalt 6-kuu vanustele noorloomadele perioodil 02.06 kuni 31.08. Karjatamine peab toimuma rohumaal, mis tähendab, et karjatamiseks ei loeta olukorda, kus noorloomad pääsevad loomakasvatusehitise ümbruses asuvale välialale.

Karjatamise nõue loetakse täidetuks, kui näiteks toetuse taotlejal on loomade heaolu nõuete täitmise kohustus sealhulgas piimatõugu veiste osas maaeluministri määruse 23.12.2022 nr 84 „Perioodi 2023–2027 loomade heaolu toetus” alusel või kui toetuse taotleja on mahetootja sealhulgas piimakarjakasvatuses või sellele üleminekul maaeluministri 23.12.2022 nr 81 „Perioodi 2023–2027 mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetus ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus” alusel. Juhul kui toetuse taotlejal ei ole eespool nimetatud kohustusi võtnud, siis toetuse taotleja peab tõendama, et tal on olemas karjatamiseks vajalikud tingimused, sealhulgas rohumaal olemasolu (karjatamise ajal peab rohumaal olema ümbritsetud karjaaiaga, välja arvatud rohumaal külg, mis piirneb veekaitsevööndiga või asub veekaitsevööndis), loomadel peab olema tagatud juurdepääs varjumiseks (puude varju, varjualusesse või loomakasvatushoonesse, mis kaitseb loomi halbade ilmastikutingimuste eest) ja loomal peab olema juurdepääs puhtale joogiveele.

Toetuse saaja peab loomakasvatusehitise ehitamisel karjatama piimatõugu veiste puhul vähemalt noorloomi kuni toetatava tegevuse sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Eelnõu § 3 lõike 8 kohaselt ei ole toetusõiguslikud tegevused, mis on füüsiliselt lõpetatud või täielikult ellu viidud enne, kui taotlus on PRIA-le esitatud. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 86 lõike 4 kolmandale lõigule, ei ole tegevused ja toimingud toetusõiguslikud, kui need on füüsiliselt lõpetatud või täielikult ellu viidud enne, kui taotlus on korraldusasutusele esitatud, olenemata sellest, kas kõik seonduvad maksed on tehtud või mitte. Toetuse taotleja võib enne taotluse esitamist olla tegevuste elluviimisega alustanud, kuid ei tohi olla taotluse esitamise ajaks nende elluviimist lõpetanud. Näiteks võib teha ettevalmistusi hoone püstitamiseks, ent hoone olla täielikult valmis enne kui taotlus on PRIA-le esitatud. Lisaks sellele ei ole abikõlblik kulu, mis on tekkinud enne taotluse esitamist.

Eelnõu §-s 4 kehtestatakse nõuded niisutussüsteemi ehitamiseks ja niisutuseks vajaliku statsionaarse seadme soetamiseks ja vajaduse korral selle paigaldamiseks ehk nõuded niisutussüsteemi investeeringuks. Eelnõu kohaselt on tegemist niisutuseks tehtava investeeringuga, kui pumbatakse vett niisutussüsteemi põhjaveekogumist või pinnaveekogumist. Niisutussüsteemiks loetakse ka kahepoolse reguleerimisega maaparandussüsteemid, mis pumpavad süsteemi vett lisaks põhjaveekogumist või pinnaveekogumist. Kahepoolse reguleerimisega maaparandussüsteemi, kus ei toimu vee pumpamist, ei loeta selle määruse tähenduses niisutussüsteemiks. Kui niisutuseks kavandatakse kasutada vaid sademevett ning põhjaveekogumist või pinnaveekogumist vett juurde ei võeta ja toetatava tegevuse elluviimise tulemusena ei kasutata nii palju vett, mis eeldaks veeloa olemasolu, siis on tegemist eelnõu § 3 lõike 1 punktis 2 (masina või seadme soetamine) nimetatud tegevusega nagu näiteks kastmissüsteemi soetamisega.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 74 lõike 2 kohaselt peavad investeeringud niisutusse olema kooskõlas liikmesriigis vastuvõetud veemajanduskavadega⁵. Eestis määratakse pinnaveekogumi seisund⁶ veekogu ökoloogilise ja keemilise seisundi alusel.

⁵ Eestis kehtivad veemajanduskavad on kättesaadavad veebilehel <https://kliimaministerium.ee/veemajanduskavad-2022-2027#veemajanduskavade-do>.

⁶ Teave pinnaveekogumi ja põhjaveekogumi seisundi kohta on kättesaadav veebilehel <https://kaur.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=fd27acd277084f2b97eee82891873c41>.

Põhjaveekogumi seisund⁴ määratakse keemilise ja koguselise seisundi alusel. Veekogumi seisund loetakse heaks, kui nii keemiline kui ka koguseline seisund on vähemalt hea. Vee kokkuhoiuks seatud tingimused sõltuvad niisutussüsteemi seisukorrast (taotlemise ajal toimiv või mittetoimiv) ja veekogumi seisundist.

Hinnangu, kas toetuse abil kavandav investeering vastab veemajanduskavade nõuetele, halvendab veekogumi või seda ümbritseva keskkonna seisundit või mitte, annab Keskkonnaamet pädeva isiku koostatud keskkonnamõju eelhinnangu või keskkonnamõju hindamise aruande ja muu olemasoleva teabe alusel. Keskkonnaamet kontrollib, kas piisab eelhinnangust või on vajalik teha keskkonnamõju hindamine.

Eelnõu § 4 lõike 1 kohaselt antakse toetust üksnes selliseks niisutussüsteemi investeeringuks, mis vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklis 74 lõigetes 3–6 sätestatud nõuetele.

Toetust antakse niisutussüsteemi investeeringuks, kui toetuse taotlejal on keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 lõike 2 või 2¹ kohane keskkonnamõju eelhindang või sama seaduse § 20 kohane keskkonnamõju hindamise aruanne, kust nähtub, et toetatava tegevuse elluviimise tulemusena ei halvene põhjaveekogumi või veekogumi seisund, millest niisutuseks vett võetakse või mida niisutussüsteem kaudselt mõjutab (edaspidi koos *veekogum*), ega kaasne muud olulist negatiivset mõju keskkonnale. Samuti saab toetust niisutussüsteem investeeringuks üksnes juhul, kui pärast investeeringu tegemist saab niisutuseks kasutatava vee kogust mõõta.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2015 artikli 74 lõike 3 kohaselt peab pärast investeeringu tegemist olema võimalik mõõta niisutuseks kasutatava vee kogust. Niisutussüsteemi ehitusprojekt peab sisaldama andmeid olemasoleva ja kavandatava arvutusliku maksimaalse veekasutuse, toetuse taotleja ja olemasoleva niisutussüsteemi senise veekasutuse (kui veekasutust ei mõõdetud, siis hinnangulise senise veekasutuse) ja arvutusi arvutusliku ja tegeliku veekasutuse kavandatava vähenemise kohta. Nimetatud teave on vajalik, et teha kindlaks niisutussüsteemi ümberehitamisega kaasnev arvestuslik vee kokkuhoid ja juhul, kui vett võetakse veekogust, mille seisund on vähem kui hea, siis ka kavandatav tegelik vee kokkuhoid. Nimetatud näitajad märgitakse ehitusprojektis, kuna niisutussüsteemi projekteerija saab uue ja vana süsteemi näitajate võrdlemisel kõige asjakohasemalt hinnata veekasutuse kokkuvõtteid ning ka lekete vähenemisega saavutatavat veekasutuse kokkuvõtteid. Toetuse taotleja ja olemasoleva niisutussüsteemi senise veekasutuse näitajate puhul arvestatakse viimase kahe kuni viie aasta aritmeetilist keskmist veekasutust või kui veekasutust ei mõõdetud, siis hinnangulist aastast veekasutust. Aritmeetilise keskmise arvutamisel on mõistlik võtta aluseks pikem ajavahemik, kuna ilmastikumuutused aastate kaupa võivad oluliselt mõjutada aastast veetarbimist. Kui niisutussüsteem mõnel aastal aritmeetilise keskmise arvutamisel arvesse võetava perioodi jooksul ei toiminud, siis kasutatakse niisutussüsteemi selle aasta veekasutuse hindamiseks niisutussüsteemi viimase kahe kuni viie toimimisaasta aritmeetilist keskmist veekasutust. Juhul, kui niisutussüsteemi investeering ei nõua ehitusprojekti (olemasolevasse niisutussüsteemi paigaldatakse seadmed ilma olemasolevat niisutussüsteemi ümber ehitamata või laiendamata), siis leitakse olemasolev ja kavandatav arvutuslik maksimaalne veekasutus seadmete tehniliste parameetrite alusel ning andmed olemasoleva ja kavandatava arvutusliku maksimaalse veekasutuse, senise veekasutuse ja kavandatava veekasutuse vähenemise kohta esitatakse avaldusel.

Niisutussüsteemi investeeringuks antakse toetust üksnes sellise tegevuse puhul, mis eeldab veeseaduses sätestatud vee erikasutuseks antud veeloa saamist. Ehk vett kavandaks niisutuseks võtta suuremas koguses. Veemahud, mille võtmisel on veeluba vajalik, on sätestatud veeseaduse §-s 187. See tähendab, et kui toetust taotleb ettevõtja, kellele on väljastatud veeluba ning kui niisutussüsteemi investeeringu tehnilised näitajad on võrdväärsed veeloyal toodud näitajatega, siis

on tegemist niisutussüsteemi tehtava investeeringuga. Keskkonnaluba vee erikasutuseks ehk veeluba annab õiguse vett või veekogu kasutada planeeritud tegevuse elluviimiseks. Veeluba vajavad tegevused on määratud sõltuvalt tegevuse mahust või iseloomust. Veeloaga seonduv on reguleeritud veeseaduses §-des 186–195. Kui toetuse taotlejale ei ole antud veeluba ning toetatava tegevuse elluviimise tulemusena ei kasutata nii palju vett, mis eeldaks veeloa olemasolu, siis sellise investeeringu puhul ei ole tegemist niisutussüsteemi investeeringuga vaid kastmissüsteemi tehtava investeeringuga, mille jaoks saab samuti toetust taotleda määruse § 3 lõike 1 punkti 2 kohaselt.

Eelnõu § 4 lõikes 2 sätestatakse, et keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 lõike 2 või 2¹ kohane keskkonnamõju eelhindang või sama seaduse § 20 kohane keskkonnamõju hindamise aruanne ei ole vajalik, kui niisutuseks vajalik statsionaarne seade soetatakse toimiva niisutussüsteemi elemendi energiatõhususe suurendamiseks.

Eelnõu § 4 lõike 3 kohaselt on toimiv niisutussüsteem selle määruse tähenduses avamaal asuv niisutussüsteem, mis on kantud maaparandusseaduse alusel peetavasse maaparandussüsteemide registrisse.

Eelnõu § 4 lõikes 4 sätestatakse, et kui niisutuseks kasutatava veekogumi seisund on vee kogusega seotud põhjustel vähemalt hea ja investeeringu tegemise järel sellega seotud niisutatav pind ei laiene, tuleb toetuse taotlejal olemasoleva niisutussüsteemi ehitamise või niisutuseks vajaliku seadmete soetamise korral saavutada vähemalt 10% ulatuses potentsiaalne veekokkukuhoid. Vee potentsiaalne kokkukuhoid (arvestuslik vähenemine) peab nähtuma niisutussüsteemi ehitusprojektist või olemasoleva seadme ja uue seadme tehniliste parameetrite võrdlusest. Näiteks uuendatakse olemasolevat niisutussüsteemi ning uue infotehnoloogilise lahendusega on võimalik vähendada vee kulu seniselt maksimaalselt 10 000 m³-lt 8000 m³-ni, seega tagatakse arvestuslik vee sääst 2000 m³, mis on 20% 10 000 m³-st.

Eelnõu § 4 lõikes 5 sätestatakse, mis juhul loetakse selle määruse tähendused veekogumi seisund vähem kui heaks. Veekogumi seisund on vähem kui hea, kui: veekogumi seisund ei ole määratud, põhjaveekogumi seisund on vee koguselise näitaja alusel vähem kui hea või pinnaveekogumi seisund on hüdroloogilise režiimi alusel vähem kui hea või kui pinnaveekogumi seisund on vähem kui hea ja pinnaveekogumi ökoloogilise seisundi määramisel ei ole arvestatud hüdrooloogilist režiimi.

Eelnõu § 4 lõikes 6 sätestatakse, et kui niisutuseks kasutatava veekogumi seisund on vee kogusega seotud põhjustel vähem kui hea ja investeeringu tegemise järel sellega seotud niisutatav pind ei laiene, tuleb toetuse taotlejal olemasoleva niisutussüsteemi ehitamise või niisutuseks vajaliku seadmete soetamise korral saavutada vähemalt 50% ulatuses potentsiaalne veekokkukuhoid. Kui niisutussüsteemi investeeringu tulemusena vähemalt 50% ulatuses potentsiaalse veekokkukuhoidu ei saavutata, siis selliseks niisutussüsteemi investeeringuks toetust ei anta.

Eelnõu § 4 lõike 7 kohaselt, kui niisutuseks vajalik statsionaarne seade soetatakse üksnes olemasoleva toimiva niisutussüsteemi elemendi energiatõhususe suurendamiseks või olemasolevas niisutussüsteemis uue veehoidla ehitamiseks, siis ei pea vee kokkukohiuks seatud tingimusi (eelnõu § 4 lõiked 4 ja 6) täitma. Energiatõhususega seotud niisutussüsteemi investeeringute puhul peetakse silmas juhtumeid, kus olemasolevat toimivat niisutussüsteemi täiustatakse nii, et asendatakse olemasolevad seadmed (näiteks pumbad, hüdrofoorid) tootlikkuselt samaväärsete, kuid vähem energiat (kWh) tarbivate seadmetega.

Eelnõu § 4 lõikes 8 sätestatakse, et kui toetust taotletakse olemasoleva niisutussüsteemi ehitamiseks, siis peab niisutussüsteemi ehitusprojektist nähtuma arvestusliku ja tegeliku veekasutuse vähenemise arvutused ja hinnangud. Kui toetust taotletakse aga niisutuseks vajaliku

seadme soetamiseks siis võib veekasutuse arvestuslik ja tegelik veekasutuse arvutus ja hinnang tuginema seadme tehnilistele parameetritele. Näide veekasutuse arvestusliku ja tegeliku vähenemise arvutamise kohta, kui vähenemist arvestatakse pumba või pumplate tehniliste näitajate alusel (olukorras, kus pumba vahetus ei nõua ehitusprojekti): näiteks on olemasoleva pumba tootlikkus 20 m³/h. Veekasutus peab vähenema vähemalt 10%. Järelikult peab uue pumba tootlikkus olema vähemalt 20 m³/h × 10% = 2 m³/h väiksem kui senise pumba tootlikkus. Seega võib uue ostetava pumba tootlikkus olla kuni 18 m³/h (20 m³/h – 2 m³/h). Kui toetuse saaja võtab vett veekogust, mille seisund on vähem kui hea, siis on kohustus ka tegelikult veekasutust vähendada (vähemalt 50% arvestuslikust vähenemisest). Tegelik nõutava veekokkuhoiu arvutamisel lähtutakse toetuse taotleja senisest veekasutusest, niisutussüsteemi veekasutusest ning olemasoleva ja kavandatava tootmisprotsessi iseärasustest (näiteks pumba töötamise ajalisest tsüklist).

Eelnõu §-s 5 sätestatakse toetuse vorm, määr ja suurus.

Eelnõu § 5 lõikes 1 sätestatakse, et toetust antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 83 lõike 1 punkti a kohaselt tegelikult tekkinud abikõlblike kulude hüvitamisena. See tähendab, et toetust makstakse kuludokumentide alusel.

Eelnõu § 5 lõikes 2 sätestatakse, et üldjuhul antakse toetust kuni 50% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 73 lõike 4 kohaselt kehtestavad liikmesriigid toetusele ühe või mitu ülemmäära, mis ei ületa 65% rahastamiskõlblikest kuludest ning artikli 73 lõike 4 punkti a alapunkti i kohaselt võivad liikmesriigid suurendada toetuse ülemmäärasid kuni 80%-ni, investeringute puhul, mis on seotud ühe või mitme artikli 6 lõike 1 punktides d, e ja f sätestatud erieesmärgiga või artikli 6 lõike 1 punktis i osutatud loomade heaoluga. Sellest lähtuvalt on strateegiakavas sätestatud, et üldjuhul antakse toetust kuni 50% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest, aga kui toetust taotletakse loomakasvatusehitise ehitamiseks, siis antakse toetust kuni 60% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest ning kui toetuse taotlejaks on noor ettevõtja, siis antakse toetust kuni 70% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest.

Eelnõu § 5 lõike 3 kohaselt on minimaalne võimalik toetuse määr 15% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Minimaalse võimaliku toetuse määra eesmärk on tagada, et toetuse andmisel kaasneks ergutav mõju. Kui toetus moodustab toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest vähem kui 15%, siis puudub toetusel ergutav mõju ja toetuse taotlejal on tõenäoliselt võimalik viia kavandatavad tegevused ellu ka ilma toetuseta.

Eelnõu § 5 lõikes 4 sätestatakse, et kui toetust taotletakse loomakasvatusehitise ehitamiseks, mis panustab eelnõu § 2 lõike 2 punktis 4 või 5 nimetatud prioriteeti, siis on toetuse määr 10% võrra suurem ehk kuni 60% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 73 lõike 4 punkti a alapunkti i kohaselt võivad liikmesriigid suurendada toetuse ülemmäärasid kuni 80%-ni, investeringute puhul, mis on seotud ühe või mitme artikli 6 lõike 1 punktides d, e ja f sätestatud erieesmärgiga või artikli 6 lõike 1 punktis i osutatud loomade heaoluga.

Eelnõu § 5 lõike 5 kohaselt on toetuse määr kuni 10% võrra suurem, kui toetust taotleb noor ettevõtja. See tähendab, et noore ettevõtja toetuse maksimaalne määr on kuni 60% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest ja loomakasvatusehitise ehitamisel, mis panustab eelnõu § 2 lõike 2 punktides 4 või 5 nimetatud prioriteeti kuni 70% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Toetuse määra suurendamist on selgitatud eelnõu § 5 lõike 2 selgitava osa juures.

Eelnõu § 5 lõike 6 kohaselt loetakse füüsilisest isikust ettevõtja (edaspidi *FIE*) nooreks ettevõtjaks, kui ta on taotluse esitamise hetkel kuni 40-aastane. Äriühingu puhul loetakse toetuse taotleja nooreks ettevõtjaks, kui tal ei ole juriidilisest isikust osanikke või aktsionäre ja kelle kõik

osanikud või aktsionärid ja juhatuse liikmed on kuni 40-aastased. Arvestades, et põllumajandustootmisega tegelevate töötajate keskmine vanus on suhteliselt kõrge, siis kõrgema toetusmääraga soodustatakse just noorte ettevõtjate investeeringute tegemist põllumajandustootmisse.

Eelnõu § 5 lõike 7 kohaselt on toetuse maksimaalne suurus kogu strateegiakava programmiperioodi (2023–2027) jooksul ühe toetuse taotleja kohta 1 000 000 eurot. Juhul kui toetust taotletakse loomakasvatusehitise ehitamiseks, millega panustatakse eelnõu § 2 lõike 2 punktis 4 või 5 nimetatud prioriteeti, siis on toetuse maksimaalne suurus kogu strateegiakava perioodi jooksul ühe toetuse taotleja kohta 1 500 000 eurot. Näiteks kui toetatavaks tegevuseks on loomakasvatusehitise ehitamine, mille puhul on maksimaalne toetuse suurus 1 500 000 eurot ja kui toetust taotletakse loomakasvatusehitise ehitamiseks, mille abikõlblik maksumus on 1 300 000 eurot ja otsekülviku soetamiseks, mille abikõlblik maksumus on 200 000 eurot, siis toetust määratakse üksnes loomakasvatusehitise ehitamiseks, sest vaid loomakasvatusehitise ehitamise korral on maksimaalne toetuse suurus 1 500 000 eurot. Kui aga toetust taotletakse loomakasvatusehitise ehitamiseks, mille abikõlblik maksumus on 900 000 eurot ja otsekülviku soetamiseks, mille abikõlblik maksumus on 100 000 eurot, siis määratakse toetust nii loomakasvatusehitise ehitamiseks kui ka otsekülviku soetamiseks, sest toetuse maksimaalne suurus on üldjuhul 1 000 000 eurot.

Eelnõu § 5 lõikes 8 sätestatakse, et ühte kontserni kuuluvatele ettevõtjatele või konkurentsiseaduse (edaspidi *KonkS*) § 2 lõike 4 tähenduses valitseva mõju kaudu üksteisega seotud ettevõtjatele ei anta kokku rohkem toetust kui 1 000 000 eurot ja loomakasvatusehitise ehitamiseks rohkem kui 1 500 000 eurot strateegiakava perioodil.

Ühte kontserni kuuluvad ettevõtjad loetakse üheks toetuse taotlejaks. Näiteks kui kontserni A (emaettevõtja) kuuluvad ettevõtjad B (tütarettevõtja) ja C (tütarettevõtja). Ettevõtja A (emaettevõtja) ja ettevõtja B (tütarettevõtja) soovivad nimetatud toetust taotleda. Ettevõtja A ja ettevõtja B mõlemad taotlevad toetust 800 000 eurot. Kui ettevõtjale A määrati juba toetust 800 000 euro ulatuses, siis ettevõtjale B saab maksimaalset määrata toetust 200 000 euro ulatuses, sest nad loetakse üheks ettevõtjaks. Samuti kui näiteks ühte kontserni kuuluv üks ettevõtja taotleb toetust 500 000 euro ulatuses ja samasse kontserni kuuluv teine ettevõtja taotleb samuti 500 000 eurot, siis täidavad nad maksimaalse 1 000 000 euro suuruse toetuse nõude, sest selle määru t tähenduses loetakse nad üheks ettevõtjaks, kellele kohaldub maksimaalne 1 000 000 euro suurune toetus.

Ühte kontserni kuuluvate ettevõtjate osas kohaldatakse äriseadustiku (ÄS) § 6, mille kohaselt, kui üks äriühing on teises äriühingus osanik või aktsionär ning omab seal häälteenamust, nimetatakse osalevat ühingut emaettevõtjaks ja ühingut, kus ta osaleb, tütarettevõtjaks. Emaettevõtja tütarettevõtjaks on ka ühing, kus häälteenamus on teisel tütarettevõtjal või tütarettevõtjatel üksinda või koos emaettevõtjaga. Tütarettevõtjaks on ka ühing, kus teine ühing (emaettevõtja) omab selle osaniku või aktsionärina lepingu alusel või ilma selleta valitsevat mõju. Emaettevõtja koos tütarettevõtjatega moodustab kontserni. Kontsern ei ole piiratud Eesti Vabariigi territooriumiga.

KonkS § 2 lõike 4 tähenduses valitsevat mõju omavad ettevõtjateks on ettevõtjad, kellest üks omab teise suhtes KonkS § 2 lõike 4 mõistest valitsevat mõju. KonkS § 2 lõike 4 kohaselt on valitsev mõju võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses:

- 1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või
- 2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse, millised kulud on abikõlblikud ja millised kulud ei ole abikõlblikud.

Eelnõu § 6 lõikes 1 sätestatakse, et abikõlblikud on toetatava tegevuse elluviimiseks vajalikud kulud, mis on tehtud sihtotstarbeliselt, mõistlikult ja majanduslikult soodsaimal viisil ning on tehtud kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artiklitega 73 ja 74 ning on vajalikud toetuse eesmärgi saavutamiseks. See tähendab, et kulud, mille kohta toetust taotletakse, peavad olema majanduslikult otstarbekad ja vajalikud toetuse eesmärgi saavutamiseks. Samuti ei tohi kavandata ning tehtud kulud olla põhjendamatult kõrged võrreldes tavaliselt sarnase tegevuse eest tasutava hinnaga. Nimetatud nõudega tagatakse kasutatava toetusraha otstarbeka ja säästliku kasutamise.

Eelnõu § 6 lõike 2 kohaselt, kui toetust taotletakse ehitise ehitamiseks, siis on abikõlblikeks kuludeks ehitise püstitamise, rajamise, paigaldamise, laiendamise, rekonstrueerimise kulu. Samuti loetakse abikõlblike kulude hulka ka ehitise ehitamisel ehitusseadustiku alusel tehtava omanikujärelevalve tegemise kulu, kuid üksnes selle hoone või rajatise puhul, mille ehitamiseks toetust taotletakse.

Ehitise omanikujärelevalvet on täpsemalt selgitatud ehitusseadustikus §-s 20. Omanikujärelevalve on oluline, sest ehtis peab olema projekteeritud ja ehitatud hea ehitustava ning ehitamist ja ehitusprojekti käsitlevate õigusaktide kohaselt ega või tekitada ohtu inimese elule, tervisele, varale või keskkonnale.

Eelnõu § 6 lõike 3 kohaselt, kui toetust taotletakse masina või seadme soetamiseks, siis loetakse abikõlblike kulude hulka masina või seadme soetamise, selle kohaletoometamise, paigaldamise, seadistamise või müüja poolt selle kasutamise väljaõppe kulu, näiteks kui seadme eripära tõttu saab seda paigaldada üksnes seadme müüja või kvalifitseeritud spetsialist. Kui masina või seadme kasutamine eeldab selle müüja või paigaldaja poolset esialgset väljaõpet, sealhulgas tutvustust, siis ka need kulud on abikõlblikud. Lisaks loetakse abikõlblike kulude hulka masina või seadme kasutamiseks vajaliku tarkvara või infotehnoloogilise seadme ning selle paigaldamise või seadistamise kulu.

Eelnõu § 6 lõikes 4 sätestatakse, et kui toetust taotletakse niisutussüsteemi investeeringuks, siis on abikõlblikud kulud niisutussüsteemi laiendamise, rekonstrueerimise ja selle omanikujärelevalve tegemise kulu ning niisutuseks vajaliku statsionaarse seadme soetamise ja selle kohaletoometamise, paigaldamise või seadistamise kulu.

Eelnõu § 6 lõike 5 kohaselt, kui toetust taotletakse masina või seadme soetamiseks, siis loetakse kasutatud masina või seadme soetamine abikõlblikuks juhul, kui masin või seade on taotluse esitamise hetkel toodetud vähem kui viis aastat tagasi, selle soetamiseks ei ole kasutatud toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi ning nimetatud masina või seadme hind ei ületa selle turuväärtust ja on uue samaväärse masina või seadme hinnast madalam. Kasutatud masina või seadme soetamise võimaldamisega vähendatakse nõudlust uue masina või seadme järele, mis omakorda vähendab näiteks seadme tootmiseks vajaminevat energiakasutust, heitkoguseid ja tootmise jäätme hulka. Kasutatud masinal või seadmel on võrreldes uue samaväärsega madalam hind, mis võimaldab toetuse taotlejal masinat või seadet soetada ka olukorras, kus uue samaväärse masina või seadme hind ei oleks toetuse taotlejale kohane. Kasutatud masina või seadme soetamise võimaldamisel on toetuse taotlejatele positiivne mõju, sest tõenäoliselt saab toetuse taotleja näiteks ühe masinaga kasutada erinevaid lisaseadmeid. Kasutatud masinate või seadmete puhul kontrollitakse üldjuhul masina või seadme vanust tootja tehnilise passi andmete, ostu-müügilepingute, tootja poolt väljaantud garantiidokumentide, müüja kinnituste jms dokumentatsiooni kaasabil. Seega, et ettevõtjad kasutaksid toetuseks ettenähtud vahendeid mõistlikult, sihtotstarbekalt ja majanduslikult soodsamal viisil, siis toetatakse ka kasutatud masina või seadme soetamist, mis taotluse esitamise hetkel on toodetud vähem kui viis aastat tagasi.

Eelnõu § 6 lõike 6 kohaselt on abikõlblik ka toetuse abil elluviidava tegevuse ja strateegiakavaga seotud tähistamiseks kasutatava sümboli ja teavitustegevuse kulu ehk EAFRD fondi vahenditest objektide tähistamise maksumus loetakse abikõlblike kulude hulka. Toetuse saajal on kohustus näidata avalikkusele, et tegemist on EAFRD toetuse abil elluviidava tegevusega, kasutades selleks ettenähtud sümboleid ja teavitustegevusi. Millised sümboleid ja millisel moel tuleb kasutada ja milliseid teavitustegevusi teha, on sätestatud komisjoni rakendusmääruse (EL) 2022/129⁷ II ja III lisas.

Eelnõu § 6 lõikes 7 on selgitatud, millise kulud ei ole abikõlblikud.

Näiteks on mitteabikõlblikud maa soetamiseks tehtud kulutused, käibemaks, riigilõiv, trahv, finantskaristus ja vaide ning kohtumenetluse korral menetluskulud; mitmesugused tegevuskulud, näiteks kulutused õigusteenusele või raamatupidamisteenusele või kulud, mis ei ole toetava tegevuse elluviimisega otseselt seotud kulud. Käibemaks on abikõlblik ainult siis, kui toetuse saajal ei ole teoreetilist võimalust selle tagasisaamiseks riigilt. See tähendab, et käibemaks ei ole abikõlblik ka juhul, kui toetuse saaja ei ole käibemaksukohustuslane, kuid omab kõiki võimalusi käibemaksukohustuslaseks registreerimiseks ja riigilt käibemaksu tagasisaamiseks.

Mitteabikõlblik kulu on ka tasu toetuse taotleja enda ja tema töötaja tehtud töö eest. Kui erinevad veo- või sõidukulud ei ole seotud masina või seadme veo, paigaldamisega või seadistamisega, siis ei ole need kulud ka abikõlblikud. Eesmärk on vältida olukordi, kus soetatava masina või seadme veokulusid n-ö peidetakse masina või seadme hinna sisse.

Mitteabikõlblikuks kuluks loetakse ka liisingumakse, kui liisinguandja ei ole krediitiasutuste seaduse alusel tegutsev krediidi- või finantseerimisasutus.

Abikõlblik ei ole niisutussüsteemi ehitamine või niisutuseks vajalike seadmete soetamine, kui tegevus on suunatud vee avalikuks kasutamiseks, samuti ei ole abikõlblik niisutuseks vajaliku vee soetamine. Samuti ei saa kasutada niisutuseks vajaliku seadme soetamisel liisingut ning ei ole abikõlblik ka niisutuseks vajaliku kasutatud seadme soetamine.

Eelnõu §-s 7 on sätestatud nõuded kulude mõistlikkuse tõendamiseks, mis puudutavad toetatava tegevuse raames tellitava töö või teenuse või soetatava vara maksumust.

Eelnõu § 7 lõikes 1 sätestatakse, et toetuse taotleja peab korraldama ostumenetluse, et välja selgitada toetatava tegevuse raames elluviidava töö või teenuse või soetatava vara mõistlik maksumus. Ostumenetlus korraldatakse viisil olenevalt elluviidava töö või teenuse või soetatava vara maksumuse suurusest.

Eelnõu § 7 lõikes 2 sätestatakse piir, mille puhul peab toetuse taotleja kavandatava töö või teenuse või soetatava vara hankimiseks võtma vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust. Kui toetuse taotleja soovib toetatava tegevuse raames tellida töö või teenust või soetada vara, mille käibemaksuta maksumus ületab 20 000 eurot, siis peab ta küsima vähemalt kolmelt sõltumatult hinnapakujalt võrreldavad hinnapakumused. Sõltumatute hinnapakujate all mõeldakse selliseid ettevõtjaid või isikuid, kes ei ole omavahel seotud, st neil ei ole mingit seost üksteisega, nagu näiteks samasse kontserni kuulumine või ühine juhtimine. See tähendab, et toetuse taotleja ei tohi tugineda ainult ühe hinnapakumuse hinnale, vaid võrdlema erinevaid hinnapakumusi, et saada võimalikult õiglase hind. See tagab, et maksumus on mõistlik ja vastab turutingimustele. Üksteisest sõltumatute hinnapakujate käest küsitakse vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust üksnes juhul, kui toetuse taotleja ei ole kohustatud eelnõu § 8 lõike 1 sätestatud

⁷ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/129, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 kohaseid õliseemnete, puuvilla ja veinivalmistamise kõrvalsaadustega seotud sekkumisviise ning liidu toetuse ja ÜPP strateegiakavadega seotud teavitamis-, avalikustamis- ja nähtavusnõudeid käsitlevad normid (ELT L 20, 31.01.2022, lk 197–205).

kohaselt läbi viima ostumenetlust riigihangete registris (toetatavaks tegevuseks on ehitise või niisutussüsteemi ehitamine, mille raames tellitava töö, teenuse või soetatava vara eeldatav abikõlblik käibemaksuta maksumus on 60 000 eurot või sellest suurem) või toetuse taotleja soetab mobiilse masina või seadme, mis peab olema kantud võrdlushindade kataloogi. Saadud hinnapakumused peavad olema võrreldavad.

Eelnõu § 7 lõikes 3 sätestatakse, et toetuse taotleja võib küsida alla kolme hinnapakumuse, kui kolme hinnapakumuse küsimine ei ole objektiivselt võimalik. Üldjuhul on konkureerivate hinnapakumuste küsimine ja ostumenetluse korraldamine riigihangete registris vajalik, et tagada läbipaistvus, võrdne kohtlemine ja konkurents. Objektiivselt põhjendatuks loetakse näiteks olukorda, kui turul puudub asjaomase töö, teenuse või vara pakkujate paljusid (näiteks juhul, kui hinnapakumust küsitakse väga uuenduslikul tehnoloogial põhineva seadme kohta või tegemist on eritellimusel valmistatud seadmega). Küll aga peab toetuse taotleja vajadusel selgitama ja põhjendama, miks oli võimatu või ebapraktiline küsida konkureerivaid hinnapakumusi või jätta korraldamata ostumenetlus riigihangete registris.

Eelnõu § 7 lõige 4 sätestab, milliseid andmeid peab hinnapakumuse sisaldama, kui toetuse taotleja küsib lõike 2 kohaselt võrreldavad hinnapakumused. Hinnapakumuse peab sisaldama toetuse taotleja nime, hinnapakkuja nime ja tema registrikoodi ning kontaktandmeid, hinnapakumuse väljastamise kuupäeva ning töö, teenuse või vara üksikasjalikku kirjeldust ning käibemaksuta ja käibemaksuga maksumust ning tehniliste tingimuste loetelu, mis osutub tehnilisele spetsifikatsioonile.

Eelnõu § 7 lõikes 5 sätestatakse, milliseid andmeid peab sisaldama hinnapakumuse, kui toetuse taotleja taotleb toetust ehitise või niisutussüsteemi ehitamiseks. Kui nende masinate ja seadmete soetamisel, mis ei ole kantud võrdlushindade kataloogi, võib toetuse taotleja küsida hinnapakumusi vabas vormis, siis ehitise või niisutussüsteemi ehitamise korral on ette nähtud, millised kulud peavad toetatava tegevuse (ehitise või niisutussüsteemi ehitamisel) hinnapakumuses kajastuma. Nendeks andmeteks on ehitise või niisutussüsteemi nimetus; ehitise või niisutussüsteemi ehitisregistri kood; selle katastriüksuse katastritunnus, millel ehitise või niisutussüsteem paikneb või millele kavandatakse ehitise või niisutussüsteemi ehitada; ehitise või niisutussüsteemi üldkulud ja vastava kululiigi olemasolu korral ehitise või niisutussüsteemi ja välisrajatiste kulu, aluse- ja vundamendikulu, kandetarindite kulu, fassaadielementide kulu, katusekulu, ruumitarindite kulu, pinnakatete kulu, tehnosüsteemide kulu, ehitusplatsi korralduskulu ja ehitusplatsi üldkulu; hinnapakkuja majandustegevuse registreerimise number.

Eelnõu § 7 lõike 6 kohaselt kui toetuse taotleja taotleb toetust ehitise või niisutussüsteemi ehitamiseks, mille eeldatav käibemaksuta maksumus on alla 60 000 euro, koostab PRIA selleks vajaliku hinnapakumuse vormi vastavalt eelnõu § 7 lõikes 5 sätestatule ja avaldab selle oma veebilehel.

Eelnõu § 7 lõikes 7 sätestatakse, et kui toetuse taotleja soetab mobiilse masina või seadme, siis see masin või seade peab olema kantud võrdlushindade kataloogi, millest tulenevalt toetuse taotleja ei pea selle mobiilse masina või seadme kohta hinnapakumusi küsima. Täpsemalt on võrdlushindade kataloogi põhimõtteid selgitatud eelnõu § 3 lõike 5 selgitava osa juures.

Eelnõu § 7 lõikes 8 sätestatakse, et kui toetuse taotleja taotleb toetust § 3 lõike 1 punktis 2 sätestatud kasutatud masina või seadme soetamiseks, peab toetuse taotleja olema saanud vähemalt ühe hinnapakumuse kasutatud masina või seadme kohta ja ühe hinnapakumuse uue samaväärse masina või seadme kohta, koos tehniliste tingimuste loeteluga, mis osutavad tehnilisele spetsifikatsioonile. Kui uus samaväärne mobiilne masin või seade on kantud eelnõu § 3 lõikes 5 nimetatud võrdlushindade kataloogi, siis peab toetuse taotleja olema saanud vaid ühe hinnapakumuse kasutatud masina või seadme kohta. See, kas kasutatud masina või seadme on

kokkusobiv keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamiseks, kui uus samaväärne masin või seade ei ole kantud võrdlushindade kataloogi, annab ekspertarvamuse METK.

Eelnõu § 7 lõike 9 kohaselt toetuse taotleja ei või küsida hinnapakkumust endaga seotud isikutelt tulumaksuseaduse § 8 tähenduses. Need isikud, kellel on ühine majanduslik huvi või kui ühel isikul on teise isiku üle valitsev mõju, on omavahel seotud isikud. Sellisteks omavahel seotud isikuteks on näiteks abikaasad, elukaaslased või otse- või külgsuhtes sugulased või ühte kontserni kuuluvad äriühingud. Igal juhul käsitatakse seotud isikutena järgmisi isikuid:

- 1) abikaasad, elukaaslased või otse- või külgsuhtes sugulased;
- 2) ühte kontserni kuuluvad äriühingud äriseadustiku § 6 tähenduses;
- 3) juriidiline isik ja füüsiline isik, kellele kuulub vähemalt 10% selle juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest;
- 4) isikule kuulub koos teiste temaga seotud isikutega kokku üle 50% juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või õigusest juriidilise isiku kasumile;
- 5) juriidilised isikud, kelle aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest üle 50% kuulub ühele ja samale isikule või seotud isikutele;
- 6) isikud, kellele kuulub üle 25% ühe ja sama juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest;
- 7) juriidilised isikud, kelle juhatuse või juhatust asendava organi kõik liikmed on ühed ja samad isikud;
- 8) tööandja ja tema töötaja, töötaja abikaasa, elukaaslane või otsejoones sugulane;
- 9) isik on juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liige (§ 9), juhtimis- või kontrollorgani liikme abikaasa või otsejoones sugulane.

See säte kehtib vaid kolme hinnapakkumuse küsimisega ostumenetluse korral. Kui ostumenetlus korraldatakse riigihangete registris, siis see säte ei kehti ehk lubatud on tööd, teenust või vara hankida endaga või omavahel seotud isikutelt tulumaksuseaduse § 8 tähenduses.

Eelnõu § 7 lõikes 10 sätestatakse, et toetuse taotleja ei või lõikes 2 sätestatud nõude eiramiseks jaotada osadeks toetatava tegevuse raames tellitavat tööd või teenust või soetatavat vara, mis on funktsionaalselt koos toimiv või vajalik sama eesmärgi saavutamiseks. Hankija võib jaotada hanke osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse nõuded riigihangete registris tehtava ostumenetluse kohta.

Eelnõu § 8 lõike 1 kohaselt, kui toetatavaks tegevuseks on ehitise või niisutussüsteemi ehitamine (eelnõu § 3 lõike 1 punkt 1 või 3), siis peab toetuse taotleja toetatava tegevuse raames tellitava töö, teenuse või soetatava vara mõistliku maksumuse väljaselgitamiseks korraldama ostumenetluse riigihangete registris juhul, kui toetatava tegevuse prognoositava maksumus ületab 60 000 eurot, olenemata sellest, et toetuse taotleja ei ole hankekohuslane riigihangete seaduse (edaspidi *RHS*) mõistes.

Ostumenetluse läbiviimiseks kasutab toetuse taotleja menetlusliiki „toetuse saaja ost“ ja hankija alaliiki „toetuse saaja, kes ei ole hankija RHS-i tähenduses“. Ostumenetluse võib läbi viia ka peale PRIA toetuse rahuldamise otsuse tegemist, sellisel juhul esitab toetuse taotleja taotlemisel toetatava tegevuse maksumuse prognoosi. Nõude viia ostumenetlus läbi elektroonselt riigihangete registris eesmärk on tagada avalike vahendite kasutamine konkurentsi tingimustel ja ühiste ühiskondlike eesmärkide tulemuslikum toetamine. Riigihangete registris ostumenetluse korraldamine tagab läbipaistva protsessi, mis tähendab, et kõik huvitatud osapooled saavad näha, milliseid hankeid on välja kuulutatud, kes on pakkumisi teinud ja millised on pakkumiste tingimused. Sammuti võib riigihangete registris korraldada ostumenetluse ka seadmete soetamiseks, mis on ehitise osaks.

Kasutusjuhendid, sh riigihangete registri kasutajajuhend toetuse saajatele, kes ei ole RHS-i tähenduses, ja korduvad küsimused riigihangete registri kohta on kättesaadavad Rahandusministeeriumi veebilehel⁸. Kui ostumenetlus korraldatakse riigihangete registris, siis on lubatud tööd, teenust või vara hankida endaga või omavahel seotud isikutelt tulumaksuseaduse § 8 tähenduses.

Eelnõu § 8 lõikes 2 sätestatakse, et juhul kui toetuse taotleja korraldab ostumenetluse riigihangete registri pärast taotluse esitamist, siis peab toetuse taotleja toetuse taotlemisel esitama toetatava tegevuse (ehitise või niisutussüsteemi ehitamisel) eeldatava maksumuse prognoosi. Prognoosis esitatakse andmed toetatava tegevuse kogumaksumuse ja abikõlblike kulude kohta, mis peavad olema põhjendatud ja üksikasjalikult kirjeldatud.

Samuti tuleb prognoosis selgelt tõendada, millisel teel töö, teenuse või kauba hind saadi. Tõendiks võib olla näiteks hinnapakkumus, e-poe väljavõte, eksperthinnang, hinnakiri, informatsioon teenust või vara pakkuva ettevõtja veebilehelt. Lisatud informatsioon peab olema kontrollitav ja taasesitatav.

Väljamakstava toetussumma aluseks on ostumenetluse tulemusel kujunenud toetatava tegevuse hinnale vastav tehtud kulutuste tegelik hind. Väljamakstava toetussumma aluseks on seega tehtud kulude tegelikult hind ostumenetluse tulemusel saadud hinna piires, mis ei tohi omakorda olla taotletud toetuse summast suurem, millest tulenevalt peabki prognoos olema koostatud realistlikult ning tuginema tegelikele asjaoludele. Toetus makstakse välja ainult toetatava tegevuse abikõlbliku kulu hüvitamiseks.

Eelnõu § 8 lõikes 3 sätestatakse, milliseid andmeid lisaks peab sisaldama ehitustööde maksumuse prognoos, kui toetuse taotleja korraldab ehitustööde maksumuse väljaselgitamiseks ostumenetluse pärast taotluse esitamist. Ehitustööde maksumuse prognoos peab lisaks lisas 2 sätestatud andmetele sisaldama vähemalt järgmisi andmeid:

- 1) üldandmed ehitise või niisutussüsteemi kohta;
- 2) andmed ehitise või niisutussüsteemi põhikonstruktsiooni materjalide kohta;
- 3) ehitise või niisutussüsteemi eeldatav maksumus, milles sisalduvad ehitise või niisutussüsteemi välisrajatise kulu, aluse- ja vundamendikulu, kandetarindite kulu, fassaadielementide kulu, katusekulu, ruumitarindite kulu, pinnakatte kulu, tehnosüsteemi kulu, ehitusplatsi korralduskulu ja ehitusplatsi üldkulu.

Ehitustööde maksumuse prognoosi koostamine enne ostumenetlust riigihangete registris annab esmase teabe, milliseks võib kujuneda ehitustööde maksumus ja millised on hetkel turuhinnad.

Eelnõu § 8 lõike 4 kohaselt koostab PRIA ehitustööde maksumuse prognoosi vormi ja avaldab selle oma veebilehel.

Eelnõu § 8 lõikes 5 sätestatakse nõuded ostumenetluse korraldamisele riigihangete registris. Ostumenetluse riigihangete registris elektroonselt läbiviimise nõude eesmärk on tagada avalike vahendite kasutamine konkurentsi tingimustel ja ühiste ühiskondlike eesmärkide tulemuslikum toetamine. Seega on oluline lähendada RHS-i tähenduses hankijatele ja RHS-i tähenduses mittehankijatele seatud nõudeid, et võimalikult avatult ja läbipaistvalt läbi viia toetusega hüvitatavate kulude tegemise aluseks olevaid hankeid või oste.

Eelnõu § 8 lõikes 6 sätestatakse nõuded pakkumusele, ehk milliseid andmeid peab sisaldama pakkumus, kui ostumenetlus viiakse läbi riigihangete registris.

⁸ Riigihangete registri kasutusjuhendid <https://www.fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused-kinnisvara/riigihangete-register/kasutusjuhendid>.

Eelnõu § 8 lõige 7 sätestab, et toetuse taotleja võib loobuda ostumenetluse korraldamisest riigihangete registris, kui see on objektiivselt põhjendatud, eelkõige kui turul puudub asjaomase töö, teenuse või vara pakkujate paljus. Objektiivselt põhjendatuks loetakse näiteks olukorda, kui turul puudub asjaomase töö, teenuse või vara pakkujate paljus. Küll aga peab toetuse taotleja vajadusel selgitama ja põhjendama, miks oli võimatu või ebapraktiline jätta korraldamata ostumenetlus riigihangete registris.

Eelnõu § 8 lõikes 8 sätestatakse, et toetuse taotleja ei või jaotada riigihangete keskkonnas teostatavat ostumenetlust osadeks eesmärgiga eirata ostumenetluse teostamiseks kehtestatud korda või nõudeid, eriti kui toetatavaks tegevuseks on funktsionaalselt koos toimivad või sama eesmärgi saavutamiseks vajalikud asjad, teenused või ehitustööd. Toetuse taotleja võib jagada toetatava tegevuse raames tellitava töö, teenuse või soetatava vara osadeks üksnes juhul, kui selleks on objektiivsed põhjused, näiteks kui on tegu täiesti erinevate hangitavate tööde või teenustega, mida ei ole ühekorraga võimalik läbi viia.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse, kes saab toetust taotleda.

Eelnõu § 9 lõige 1 sätestab, et toetust antakse äriseadustiku tähenduses ettevõtjale, kes tegeleb põllumajanduslike toodete tootmisega ja kelle omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal vähemalt 10 000 eurot.

Äriseadustiku § 1 kohaselt loetakse ettevõtjaks füüsiline isik, kes pakub oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid ning kellele kaupade müük või teenuste osutamine on püsiv tegevus, ning äriseadustiku §-s 2 sätestatud äriühing, milleks on täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu.

Seda, mida loetakse põllumajanduslikeks toodeteks on selgitatud eelnõu § 3 lõike 2 selgitava osa juures.

Eelnõu § 9 lõige 2 kehtestab erisuse, et toetust antakse ka äriühingule, kelle omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal alla 10 000 euro, kui ta on täielikult üle võtnud oma füüsilisest isikust osanikule või aktsionärile või oma füüsilisest isikust osaniku või aktsionäri vanemale või vanavanemale, kes oli FIE, kuulunud põllumajandusettevõtte.

Selle erisusega on toetuse taotlemiseks antud võimalus ka neile ettevõtjatele, kelle omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal alla 10 000 euro, kuid kes on muutnud oma ettevõtlusvormi või oma vanema või vanavanema (lähisugulase) ettevõtte ettevõtlusvormi FIE-st äriühinguks.

Eelnõu § 9 lõige 3 kehtestab erisuse, et toetust antakse FIE-le, kelle omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal alla 10 000 euro, kui ta täielikult üle võtnud oma vanemale või vanavanemale, kes oli FIE, kuulunud põllumajandusettevõtte. Erisus kehtestatakse, et aidata kaasa põllumajandusettevõtete jätkusuutlikkuse suurendamisele ja toetada senisest enam põlvkondade vahelist üleminekut.

Toetuse taotleja majandusnäitajate vastavust vaadatakse eelnõu lõikes 2 ja 3 sätestatud tingimustele järgmiselt:

- kui toetuse taotlejal ei ole olnud kohustust majandusaasta aruannet äriregistrile esitada, siis vaadeldakse eelnõus sätestatud toetuse saajale seatud nõuete täitmist selle FIE andmete alusel, kelle põllumajandusettevõtte üle võeti;
- kui toetuse taotlejal on äriregistrile esitatud üks majandusaasta aruanne ja teise majandusaasta aruande esitamise tähtaeg ei ole möödunud, siis vaadeldakse toetuse

taotleja taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta nõuete täitmist toetuse taotleja majandusaasta aruande alusel ja vahetult eelnenud teise kuni neljanda majandusaasta nõuete täitmist selle FIE andmete alusel, kelle põllumajandusettevõtte üle võeti.

Taotluse esitamise ajaks peab ülevõetud FIE olema oma tegevuse lõpetanud. FIE kohustused ja vara peavad olema üle läinud toetust taotlevale äriühingule.

Eelnõu §-s 10 on sätestatud nõuded toetuse taotlejale.

Eelnõu § 10 lõige 1 sätestab, et toetuse taotleja riikliku maksu võlg, sealhulgas maksuhalduri haldusaktiga kindlaks määratud intress, on väiksem kui 100 eurot või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tasumise tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Sätte eesmärk on tagada, et toetust saavad vaid need toetuse taotlejad, kes on oma kohustused riigi ees täitnud. Toetust antakse üksnes neile, kes on majanduslikult jätkusuutlikud.

Maksukorralduse seaduse § 32 kohaselt on maksuvõlg maksukohustuslase poolt tähtpäevaks tasumata jäetud maksusumma, tähtpäevaks tasumata jäetud maksusummalt arvestatud intress ning tollivõlast tulenev tähtpäevaks tasumata maksusumma ja sellelt arvestatud intress. ELÜPS-i § 28 lõike 3 punkti 1 kohaselt jäetakse taotlus rahuldamata, kui toetuse taotleja ei vasta toetuse saamiseks esitatud nõuetele. Seega on PRIA-l õigus kontrollida kogu taotluste menetlemise ajal ja enne toetuse väljamaksmist toetuse taotleja ja toetuse saajal riikliku maksu võla olemasolu ning maksuvõla olemasolu korral selle ajatust ja maksete tähtaegset tasumist.

Eelnõu § 10 lõige 2 sätestab, et toetuse taotlejal ei tohi olla likvideerimismenetlust ega pankrotimenetlust. See tähendab, et toetuse taotleja äritegevus peab olema stabiilne ning ta ei tohi olla finantsraskustes. Lisaks ei tohi toetuse taotlejal olla kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist. Samuti ei tohi toetuse taotlejal olla kehtivat äriregistrist kustutamise hoiatust, mis võib tähendada, et toetuse taotleja juriidiline seisund ei ole korras või tal on võlgnevused riigi ees.

Pankrotiseaduse § 1 lõigete 2 ja 3 kohaselt on võlgnik maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine ning juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Kohustustena arvestatakse ka nõudeid, mis ei ole muutunud sissenõutavaks. PRIA kontrollib toetuse taotleja ja toetuse saaja suhtes võimaliku algatatud likvideerimismenetluse või ajutise pankrotihalduri või väljakuulutatud pankrotiotsuse olemasolu ametlikust võrguväljaandest Ametlikud Teadaanded.

Eelnõu § 10 lõikes 3 kehtestatakse, et toetuse taotleja peab olema varem riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest saadud ja tagasimaksmisele kuulunud summa tagasi maksnud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral tagasimaksed tasunud ettenähtud summas. Selle nõude eesmärk on maandada riigile lisanduvate rahaliste kohustuste (rikkumiste tagasimaksed) tekkimise riski ning tagada vahendite kasutamise sihtotstarbelisus ja jätkusuutlikkuse suurendamine.

Eelnõu § 10 lõige 4 sätestab, et toetuse taotlejal ei tohi olla kehtivat karistust loomakaitseseaduse §-s 66¹ – loomapidamisnõuete rikkumine, 66² – looma suhtes lubamatu teo toimepanemine, 66⁵ – looma vedamise kohta esitatavate nõuete rikkumine, 66⁶ – looma tapmise või hukkamise kohta esitatavate nõuete rikkumine või 66⁷ – looma ravimise ja muu veterinaarse menetluse nõuete rikkumine, veterinaarseaduse §-s 97 – looma pidamise, sealhulgas bioturvalisuse veterinaarnõuete rikkumine, 104 – loomataudi kahtlusest ja diagnoosimisest, sealhulgas peetavate

loomade ulatuslikust haigestumisest ja hukkumisest, teavitamise nõuete rikkumine, 105 – eriti ohtliku loomataudi ohu, kahtluse ja puhkemise korral loomataudi tõrjeks rakendatavate meetmete eiramine ning loomatauditõrje nõuete rikkumine või 106 – kohustuslikult tõrjutava ja vajaduspõhiselt tõrjutava loomataudi ennetamiseks ja tõrjeks rakendatavate meetmete eiramine ning loomatauditõrje nõuete rikkumine, väetiseseaduse §-s 37 – väetise koostise nõuete rikkumine ja mittenõuetekohase väetise käitlemine, jäätmeseaduse §-s 120 – jäätmete tekke vältimise, jäätmehoolduse ja jäätmealase arvestuse pidamise nõuete rikkumine, 120¹ – jäätmete käitlemise nõuete rikkumine, 120² – jäätmete käitlemine registreeringuta ja registreeringu nõuete rikkumine, 126 – segaolmejäätmete sortimise nõuete ja jäätmete ladestamise tingimuste rikkumine ning selliste jäätmete ladestamine, mille ladestamine on keelatud või 126⁴ – jäätmete põletamine ja keskkonda viimine väljaspool jäätmekäitluskohta, toiduseaduse §-s 53¹ – toidu käitlemine ettevõttes, milles toidu käitlemiseks on vajalik teatamiskohustuse täitmine ning tegevusluba, 53² – toidu suhtes esitatud nõuete rikkumine, 53³ – toidu käitlemise ning toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete kohta esitatud nõuete rikkumine, 53⁵ – teabe esitamise nõuete rikkumine või 53⁶ – toidu kohta valeandmete esitamine, söödaseaduse §-s 33 – sööda kohta esitatavate nõuete rikkumine, 34 – sööda märgistamise nõuete rikkumine või 35 – sööda käitlemise ja söötmise nõuete rikkumine eest või § 36¹ – teatamiskohustuse rikkumine, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhimissüsteemi seaduse §-s 53 – keskkonnamõju hindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise nõude eiramine ega karistuseseadustiku paragrahvides §-s 49¹ – ettevõtluskeeld, 52² – loomapidamise keeld, 55¹ punkt 2 – juriidilise isiku lisakaristused, 192 – nakkushaiguse ja loomataudi leviku ohu põhjustamine, 193 – nakkushaiguse ja loomataudi leviku põhjustamine, 209 – kelmus, 209¹ – hankekelmus, 210 – soodustuskelmus, 264 – looma julm kohtlemine, 296 – altkäemaksu vahendus, 298 – altkäemaksu andmine, 298¹ – mõjuvõimuga kauplemine, 364 – keskkonna saastamine, 365 – keskkonna saastamine ettevaatamatusest, 367 – kemikaalide ja jäätmehoolduse nõuete rikkumine, 368 – kemikaalide ja jäätmehoolduse nõuete rikkumine ettevaatamatusest, 372 – tegevusloata ja keelatud majandustegevus, 373 – ärikeelu rikkumine või 384 – maksejõuetuse põhjustamine sätestatud süütegude toimepanemise eest.

Riigikohtu otsusele nr 3-3-1-85-14⁹ tuginedes, mis puudutab toetuse taotleja kohustust täita keskkonna-, toiduhügieeni- ja loomade heaolu nõudeid ning toetuse taotleja suhtes jõustunud süüdimõistvat süüteo otsust nende nõuete rikkumise eest, on määruses välja toodud konkreetsed väär- ja kuriteod, mille toimepanemise puhul on põhjust kahelda toetuse taotleja tahtes või võimekuses viia toetatav tegevus ellu õiguspäraselt. Seega, kui toetuse taotleja kohta on karistusregistrisse kantud karistusandmeid määruse § 10 lõikes 4 sätestatud süüteo toimepanemise eest, siis selline toetuse taotleja ei vasta nõuetele ja talle toetust ei anta.

Valdavas enamuses on välja valitud süüteod seotud põllumajandusliku tegevusvaldkonnaga. Arvestades, et toetusega jagatakse riigieelarvelisi ja Euroopa Liidu vahendeid, mida on piiratud ulatuses, on oluline, et nimetatud vahendeid saaksid kasutada üksnes õiguskuulekad ettevõtjad, kes on täitnud õigusaktides sätestatud nõudeid ja on suutnud oma tegevust õiguspäraselt korraldada.

Lisaks on kõnealune nõue seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artikli 59 lõikes 1 sätestatuga, mille kohaselt võtavad liikmesriigid ühise põllumajanduspoliitika raames vastu kõik õigus- ja haldusnormid ning kõik muud vajalikud meetmed, et tagada liidu finantshuvide tõhus kaitse ja eelkõige selleks, et:

- a) kontrollida fondide rahastatavate tegevuste seaduslikkust ja korrektsust, sealhulgas toetusesaajate tasandil ning vastavalt ÜPP strateegiakavades ettenähtule;
- b) tagada tõhus kaitse kelmuse ja pettuste vastu, eelkõige kõrgema riskiga aladel, mis toimib heidutusena, võttes arvesse meetmete kulusid ja nendest saadavat kasu ning nende proportsionaalsust;

⁹ Riigikohtu halduskolleegiumi 11. märtsi 2015. a otsus nr 3-3-1-85-14.

- c) ennetada, avastada ja kõrvaldada õigusnormide rikkumist, kelmusi ja pettust, kehtestada tõhusaid, hoiatavaid ja proportsionaalseid karistusi vastavalt liidu õigusele või selle puudumise korral vastavalt riigisisesele õigusele ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi;
- d) kehtestada tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi vastavalt liidu õigusele või selle puudumise korral vastavalt liikmesriigi õigusele ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi;
- e) nõuda tagasi alusetud maksed koos intressiga ning algatada vajaduse korral vastavaid kohtumenetlusi, sealhulgas eeskirjade eiramise eest määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 artikli 1 lõike 2 tähenduses.

Seega, kui ühise põllumajanduspoliitika toetuste taotlemisel ei osale isikud, keda on karistatud eelnimetatud süütegude eest, suurendab see Euroopa Liidu finantshuvide kaitset, sest raha väärkasutuse risk alaneb märkimisväärselt.

Eelnõu § 10 lõikes 5 sätestatakse, et toetuse taotleja koguvõla ning enne intresse, makse ja kulumit saadud kasumi (edaspidi *EBITDA*) suhe ei tohi olla suurem kui 7,00. Nimetatud suhtarvu leidmiseks kasutatakse järgmist valemit: taotluse esitamisele vahetult eelnenud kuni viie majandusaasta intressikandvad kohustused liidetakse ja jagatakse sama perioodi EBITDA summaga (viie aasta intressikandvad võlakohustused ÷ viie aasta EBITDA summaga). Intressikandvad võlakohustused hõlmavad lisaks pangalaenudele ka liisinguid, võlakirju ning muid laene ja krediite, mis toovad kaasa intressimaksete tegemise. Hankijatele tasumata arved, sihtfinantseeringud ja võlgnevused Maksu- ja Tolliametile (edaspidi *MTA*) ei ole üldjuhul intressikandvad võlakohustused. Intressikandvaks võlakohustuseks loetakse MTA-le võlg ainult siis, kui see on ajatud ja sellelt arvestatakse intresse, samuti sihtfinantseeringut, kui see on tagasi nõutud ja sellelt arvestatakse intresse.

See suhtarv mõõdab ettevõtja võlakoormust võrreldes tema teenitud tulu ehk EBITDA-ga (ärikasum (-kahjum) enne intresse, makse ja kulumit). See näitab, kui palju tulu genereeritakse võla tagasimaksmiseks enne, kui ettevõtja arvestab intresse, makse ja kulumit. Kui toetuse taotleja on tegutsenud enne taotluse esitamist rohkem kui viis majandusaastat, siis võetakse selle suhtarvu leidmisel arvesse taotluse esitamisele vahetult eelnenud viie majandusaasta andmed. Kui toetuse taotleja on enne taotluse esitamist tegutsenud vähem kui viis majandusaastat, siis võetakse arvesse tegutsetud majandusaastate andmed. Pikema perioodi andmete kasutamine annab objektiivsema ülevaate toetuse taotleja kohustuste ja teenitava EBITDA suhtest.

Eelnõu § 10 lõike 6 kohaselt peab toetuse taotleja maksevõime näitaja taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal olema suurem kui 1,00. Maksevõime suuruse piirangu eesmärk on vältida põllumajandusettevõtte käibevahendite puudujääki ning sellest tulenevaid võimalikke majandusraskusi, mida kavandatav investeering võib kaasa tuua. Maksevõime näitaja ehk lühiajaliste kohustuste katekordaja arvutatakse järgmise valemi alusel: maksevõime näitaja = käibevara ÷ lühiajalised kohustused.

Eelnõu § 10 lõike 7 kohaselt peab toetuse taotleja omakapitali osakaal bilansimahust olema taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal vähemalt 30,00%. Nimetatud suhtarv leitakse järgmise valemi alusel: omakapital ÷ (kohustused + omakapital) × 100%. Väiksem omakapitali osakaal bilansimahust näitab, et toetuse taotlejal on rohkem kohustusi võrreldes omakapitaliga ning ta on avatud finantsriskile, sest toimetulek majanduslike raskustega võib olla piiratud. Suurem omakapitali osakaal bilansimahust näitab aga, et toetuse taotleja majandusnäitajad on stabiilsemad, ta sõltub vähem võõrkapitalist, suudab paremini toime tulla majanduslike raskustega, omab vabu vahendeid investeeringuteks ja suudab vajadusel turult odavamalt laenuraha kaasata.

Suhtarvude väärtuseid (eelnõu § 10 lõigetes 5–7) arvutatakse täpsusega kaks kohta pärast koma ilma ümardamata. See tähendab, et kui näiteks omakapitali osakaal bilansimahust on 29,9955%,

siis arvutuse tulemuseks on omakapitali osakaal 29,99% ja toetuse taotleja ei täida 30% omakapitali nõuet.

Eelnõu § 10 lõikes 8 sätestatakse, et toetuse taotleja peab olema taotluse esitamise aastal või taotluse esitamisele vahetult eelnenud aastal osalenud vähemalt kuus akadeemilist tundi kestnud infopäeval, milles käsitleti vähemalt ühte § 2 lõikes 2 sätestatud prioriteeti ning mis on korraldatud strateegiakava sekkumise „Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus” raames. Taotluse esitamisele vahetult eelnenud aastal või samal aastal osalemine on vajalik, sest sellega tagatakse kõige ajakohasema info edastamise.

Infopäev peab olema läbitud enne taotluse esitamist, et omandatud teadmisi oleks toetuse taotlejal võimalik rakendada juba toetatava tegevuse elluviimisel. Nõue on põhjendatud, sest selle sekkumise eesmärgiks on toetada üksnes selliste tegevuste tegemist, mis soodustavad põllumajandustootmises ressursitõhusust, vähendavad põllumajandustootmisega kaasnevat keskkonnamõju ning jäätmete ja heitmete teket ning suurendavad loomade heaolu ja bioohutust. Kuna toetatakse selliste tegevuste elluviimist, mis aitavad kaasa vähemalt ühe eelnõu § 2 lõikes 2 sätestatud prioriteeti panustamisele (kliimamuutuste leevendamisele ja kliimamuutustega kohanemisele; vee- ja õhukvaliteedi parandamisele; elurikkuse ja muldade kaitsele; loomade heaolu suurendamisele; bioohutuse suurendamisele koos loomade heaolu suurendamisega), siis on infopäev suunatud just sellele, kuidas ning milliste tegevustega toetuse taotlejad saavad kaasa aidata eespool nimetatud prioriteeti panustamisele. Kuus akadeemilist tundi on optimaalne aeg, mille jooksul osaleja on võimeline informatsiooni omandama. Infopäeval osalejate nimekirjad edastab PRIA-le infopäeva korraldaja. Esitatav nimekiri on tõenduseks, et toetuse taotleja on infopäeva kogu ulatuses läbinud ning sellega täitnud eelnõuga kehtestatava nõude.

Eelnõu § 10 lõikes 9 sätestatakse erand, mille kohaselt ei pea toetuse taotleja strateegiakava sekkumise „Teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS) arendamise toetus” raames korraldatud infopäeval osalema, kui toetuse taotleja on enne taotluse esitamise aastal või taotluse esitamisele vahetult eelnenud aastal läbinud vähemalt kuus akadeemilist tundi kestnud muu infopäeva või koolituse, milles samuti käsitleti vähemalt ühte eelnõu § 2 lõikes 2 sätestatud prioriteeti. Ka koolitus peab olema läbitud enne taotluse esitamist, et omandatud teadmisi oleks toetuse taotlejal võimalik rakendada toetatava tegevuse elluviimisel. Koolituse läbimist tõendatakse asjakohase dokumendiga, näiteks tunnistusega. Kui koolitus koosneb mitmest teemamoodulist, peab koolituse läbimist tõendavast dokumendist selguma, et toetuse taotleja on läbinud muu hulgas teemamooduli, mis käsitleb eelnõu § 2 lõikes 2 sätestatud prioriteeti. Toetuse taotleja vastab koolituse osalemise nõudele üksnes juhul, kui koolitus on läbitud enne taotluse esitamist samal aastal (näiteks on koolitus läbitud aasta alguses ning sama aasta novembris esitatakse taotlus) või taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud aastal. Ajavahemik, mille jooksul koolituse läbimist arvesse võetakse, on sätestatud tulenevalt sellest, et koolitusel omandatud teadmised võivad aja jooksul ununeda ning teadmised ja oskused võivad pikema aja jooksul muutuda. Vähemalt kuus akadeemilist tundi kestva koolituse läbimise nõude sätestamisel on võetud arvesse, et tegemist ei oleks vaid lühikese seminari või muu õpisündmusega. Infopäevaks loetakse käesoleva määruse mõistes ka konverentsi, foorumit, seminari, teabe-, õppe-, esitluspäeva.

AKIS-e raames korraldatakse erinevaid infopäevi ja koolitusi, milles samuti käsitletakse vähemalt ühte eelnõu § 2 lõikes 2 sätestatud prioriteeti. Infopäevade ja koolituste kohta leiab täpsemat infot veebilehelt <https://www.pikk.ee>, mille sündmuste kalendris avaldatakse ka täpsemad kuupäevad, mil asjakohased muud infopäevad või koolitused toimuvad. Kui toetuse taotleja on osalenud mitmel muul infopäeval või koolitusel, milles käsitleti vähemalt ühte § 2 lõikes 2 sätestatud prioriteeti ja mis kestsid vähem kui kuus akadeemilist tundi, siis nimetatud infopäevade kestvused liidetakse.

Eelnõu § 10 lõikes 10 sätestatakse, et toetust ei anta, kui toetuse taotleja on saanud toetust strateegiakava sekkumise „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ raames ning sealt toetavad tegevused ei ole lõplikult ellu viidud. Toetatav tegevus on ellu viidud, kui PRIA on teinud toetuse maksmise otsuse ja viimane toetuse osa on välja makstud.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse taotluse esitamine ja taotluse esitamise tähtaeg.

Eelnõu § 11 lõikes 1 sätestatakse, et toetuse saamiseks esitab toetuse taotleja elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu PRIA-le taotluse ning selles esitatud andmeid ja hindamiskriteeriumite täitmist tõendavad dokumendid. E-maili teel või paberil esitatud taotlusi vastu ei võeta. Toetuse taotleja võib ettenähtud tähtajal esitada vaid ühe taotluse.

Eelnõu § 11 lõike 2 kohaselt PRIA teatab taotluste vastuvõtu alustamisest väljaandes Ametlikud Teadaanded ja oma veebilehel.

Eelnõu § 11 lõike 3 kohaselt võib iga toetuse taotleja ettenähtud tähtajal, see tähendab iga taotlusvooru ajal, esitada vaid ühe taotluse, mis võib sisaldada rohkem kui üht toetatavat tegevust.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse nõuded taotlusele ehk andmed, mida taotlus peab sisaldama.

Eelnõu § 12 lõikes 1 sätestatakse andmed, mis peavad avalduses sisalduma. Avaldus peab sisaldama teavet, mille alusel saab kindlaks teha määruuses sätestatud tingimuste täitmise ja koguda vajalikke statistilisi andmeid, mida saab hiljem kasutada toetusega saavutatavate mõjude kindlakstegemiseks. Näiteks peab toetuse taotleja esitama andmed selle kohta, kas ta on autonoomne ettevõtja, partnerettevõtja või seotud ettevõtja, andmed toetuse taotleja kontserni liikmete ja toetuse taotleja üle lepingu või muu alusel valitsevat mõju omava ettevõtja kohta, mille abil määratakse kindlaks eelnõu § 5 lõikes 7 sätestatud toetuse taotlejale maksimaalne võimalik toetuse suurus. Lisaks peab punkti 11 kohaselt toetuse taotleja esitama teabe selle kohta, kas ta on enne taotluse esitamist samal aastal või taotluse esitamisele vahetult eelnenud aastal osalenud AKIS raames vähemalt kuus akadeemilist tundi kestnud infopäeval või muul infopäeval või koolitusel, milles käsitleti vähemalt ühte § 2 lõikes 2 sätestatud prioriteeti, sest taotluse rahuldamise üheks eelduseks on, et toetatav tegevus panustab vähemalt ühte § 2 lõikes 2 sätestatud prioriteeti.

Punktis 13 sätestatakse, et kui toetatavaks tegevuseks on omatarbeks taastuvenergia tootmiseks vajaliku ehitise ehitamine või masina või seadme soetamine, siis esitab toetuse taotleja teabe selle kohta, kui suur oli tema energiakulu (kWh) kokku taotlemise aastale vahetult eelneval aastal ja kui suur on tema olemasolev taastuvenergia tootmisvõimsus (kW) ning kui suur on tema taastuvenergia tootmisvõimsus (kW) ja aastane toodetav energiakogus (kWh) pärast toetatava tegevuse elluviimist. Täpsemalt on selgitatud omatarbeks taastuvenergia tootmiseks vajaliku ehitise ehitamist või masina või seadme soetamist eelnõu § 3 lõike 6 selgitava osa juures.

Punktis 14 sätestatakse, et kui toetatavaks tegevuseks on piimakarjakasvatuses loomakasvatusehitise ehitamine, siis peab toetuse taotleja esitama asjakohase teabe, millega ta tõendab, et ta karjatab piimatõugu veiste puhul vähemalt noorloomi või esitab teabe, millega tõendab, et tal on olemas eeldused karjatamisega alustamiseks, sest eelnõu § 3 lõike 7 kohaselt toetatakse loomakasvatusehitise ehitamist üksnes juhul, kui toetuse taotleja hakkab piimatõugu veiseid ka karjatama. Täpsemalt on selgitatud karjatamise nõude kehtestamist eelnõu § 3 lõike 7 selgitava osa juures.

Eelnõu § 12 lõikes 2 sätestatakse, et toetuse taotleja esitab asjakohased bilansid ja kasumiaruanded, mis on vajalikud eelnõu § 10 lõigetes 5–7 nimetatud suhtarvude väärtuste arvutamiseks, kui need ei ole kättesaadavad äriregistrist.

Eelnõu § 12 lõikes 3 sätestatakse, et kui toetust taotletakse ehitise ehitamiseks, siis peab toetuse taotleja esitama koos taotlusega väljavõtte vähemalt eelprojekti joonistest koos eelprojekti

seletuskirjaga juhul, kui ehitusprojekt on nõutav ehitusseadustikus sätestatud tingimustel ja korras. Eelprojektiks loetakse seda projekti, mille alusel toetuse taotleja võtab ehitustööde hinnapakkumused või koostab ehitustööde maksumuse prognoosi. Samuti peab ehitise ehitamise korral toetuse taotleja tõendama ehitisealuse maa omandikuuluvust – PRIA kontrollib asjakohast õigust kinnistusraamatust. Kui toetuse taotleja kasutab ehitisealust maad hoonestusõiguse alusel, siis tuleb toetuse taotlemisel esitada seda õigust tõendav leping, et toetuse taotleja kasuks on seatud hoonestusõigus vähemalt § 16 lõikes 3 sätestatud sihipärase kasutamise perioodi lõpuni. Nimetatud lepinguga koos tuleb PRIA-le esitada ka kõik lepingu lisad, sealhulgas asendiplaan. Lisaks esitab toetuse taotleja ka kulude mõistlikkust tõendavad dokumendid.

Eelnõu § 12 lõikes 4 sätestatakse, millised dokumendid peab toetuse taotleja esitama kui toetatavaks tegevuseks on masina või seadme soetamine.

Kui toetust taotletakse kasutatud masina või seadme soetamiseks, siis peab toetuse taotleja esitama dokumendid, millega tõendatakse, et soetatav masin või seade on taotluse esitamise hetkel toodetud vähem kui viis aastat tagasi, selle soetamiseks ei ole saadud toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi ning nimetud masina või seadme hind ei ületa selle turuväärtust ja on uue samaväärse masina või seadme hinnast madalam. Kasutatud mobiilseid masinaid ja seadmeid ei kanta võrdlushindade kataloogi. Kasutatud masinate ja seadmete soetamise puhul on toetuse taotlejal vajalik võtta hinnapakkumus uue samaväärse masina või seadme kohta, kui uus samaväärne masin või seade ei ole kantud võrdlushindade kataloogi. Mobiilsete masinate ja seadmete soetamiseks toetuse taotlemise korral ei ole vaja PRIA-le hinnapakkumust esitada. Toetuse saamiseks peavad mobiilsed masinad ja seadmed olema kantud võrdlushindade hinnakataloogi. Võrdlushindade hinnakataloogis fikseeritakse asja või teenuse maksimaalne abikõlblik käibemaksuta maksumus ja selle kehtivuse aeg ning ekspertarvamus, milline mobiilne masin ja seade on kokkusobiv keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamiseks. Kui soetatava masin või seadme käibemaksuta maksumus on alla 20 000 euro, siis esitatakse selle masina või seadme kirjeldus.

Kui toetust antakse kui sellise masina või seadme soetamiseks, mis paigaldatakse ehitisse või mida kasutatakse ehitises, siis peab see ehitis olema toetuse taotleja otseses valduses asjaõiguslikul, omandiõiguse, hoonestusõiguse või kasutusvalduse alusel ja koos taotlusega tuleb esitada seda õigust tõendav leping, kui see asjaõigus ei nähtu kinnistusraamatust.

Eelnõu § 12 lõikes 5 sätestatakse, millised dokumendid peab toetuse taotleja lisaks lõike 3 punktides 2, 3 ja 4 ning lõike 4 punktis 2 nimetatud dokumentidele esitama niisutussüsteemi investeringu korral.

Kontrollimaks niisutusega seotud tegevuste vastavust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 74 (Investeeringud niisutusse) lõigetes 3–6 sätestatud tingimustele, esitatakse andmed niisutussüsteemi näitajate kohta. Lisaks esitab toetuse taotleja andmed olemasoleva niisutatava maa-ala kohta, niisutussüsteemi investeringuga seotud veekasutuse ja selle investeringujärgse vähenemise kohta (juhul, kui rekonstrueeritakse või laiendatakse olemasolevat süsteemi). Andmed niisutatava maa-ala ja vee kulu kohta võetakse ehitamise korral eelprojektist või ehitusprojektist. Kui toetust taotletakse ainult niisutuseks vajaliku statsionaarse seadme soetamiseks, siis näidatakse toetuse taotleja kavandatava niisutatava maa-ala suurus ning vee kulu iseloomustavad nõutavad näitajad avalduses.

Eelnõu § 12 lõikes 6 sätestatakse, et toetuse taotleja peab esitama hindamiskriteeriumite täitmise tõendamiseks asjakohased tunnistuse, aruande, lepingu või muu asjakohase dokumendi. Hindamiskriteeriumite joonealustes märkustes on täpsustatud, milline dokument tõendab vastava kriteeriumi täitmist. Näiteks hindamiskriteeriumi 3.1 „Toetuse taotleja panus keskkonna- ja kliimaeesmärkidest teadlikkuse parandamisse“ täitmist tõendatakse asjakohase tunnistuse või muu dokumendiga, millega tõendatakse infopäeval või koolitusel osalemist. Hindamiskriteeriumi

1.3 „FIE-st toetuse taotleja maksukäitumise hinnangud“ täitmist tõendatakse maksukäitumise tõendiga, mille väljastab MTA. Ettevõttele antakse kaks erinevat maksukäitumise hinnangut, milleks on maksukuulekuse hinnang ja maksuasjade korrasoleku hinnang. Maksukuulekuse hinnang iseloomustab näiteks ettevõtte seadusest tulenevate kohustuste täitmise õigeaegsust ja korrektsust ning maksuasjade korrasoleku hinnang näiteks juhib tähelepanu võimalikele puudustele ja ebakõladele andmete deklareerimisel ning võimaldab ettevõttel seeläbi oma maksukäitumist varakult parandada. MTA hinnangute aluseks on ettevõtte poolt deklareeritud andmed. Hinnangute kohta saavad ettevõtjad koostada endale maksukäitumise tõendi. Maksukäitumise tõend peab olema PRIA-le esitatud Digidoc-formaadis, mis kinnitab, et tõendi on väljastanud MTA ning andmed sellel on autentsed ja usaldusväärsed. Ajaline vahemik on seatud, et toetuse taotlejate taotluse esitamisele vahetult eelnenud viimase 12 kuu maksukäitumise hinnangud oleksid võrreldavad ehk esitatud sama ajavahemiku kohta. Täpsemalt selgitused maksukäitumise hinnanguid ning nende arvutamise aluseid MTA veebilehel: <https://www.emta.ee/ariklient/e-teenused-koolitused/nouanded/mida-naitavad-maksukaitumise-hinnangud>.

Eelnõu § 12 lõigetes 7 ja 8 sätestatakse, millised majandusaasta aruanded või tuludeklaratsiooni vormi E andmed võetakse aluseks, kui taotluse esitamise hetkeks ei ole saabunud nende aruannete või andmete esitamise tähtaeg äriregistrile või MTA-le.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse taotluse kontrollimine.

PRIA kontrollib vastuvõetud taotluse nõuetekohasust ja selles esitatud andmete õigsust ning toetuse taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse vastavust Euroopa Liidu õigusaktides, ELÜPS-is, strateegiakavas ja selles määruses sätestatud nõuetele. Taotluse vastavust toetuse saamise nõuetele on õigus kontrollida ka toetuse taotlejaga seotud kolmanda isiku juures, kes valdab toetuse saamisega seotud andmeid või dokumente, ja toetatava tegevuse elluviimise kohas.

Toetuse taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimisel võib PRIA kasutada erinevaid riiklikke registreid (nt koostöö MTA-ga). Pidades silmas, et taotluste hindamisel tuleb tagada ettevõtjate võrdne kohtlemine olenemata sellest, kas FIE peab kassa- või tekkepõhist raamatupidamist, küsib näiteks PRIA MTA-lt vormi E andmeid kõigi FIE-dest toetuse taotlejate kohta.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse taotluste hindamine ja taotluste paremusjärjestuse moodustamine.

Eelnõu § 14 lõige 1 sätestab, et PRIA hindab taotlusi tegevusvaldkondade kaupa lisas „Taotluse hindamise kriteeriumid“ sätestatud hindamiskriteeriumite alusel enne toetuse taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse nõuetele vastavuse kontrollimist. Tegevusvaldkonnad on jaotatud viieks: piimatootmine; teravilja, õliseemnete või valgurikaste taimede kasvatamine; sea- ja kodulinnukasvatus; muu loomakasvatus, välja arvatud piimatootmine, sea- ja kodulinnukasvatus ja mesindus; ning muude eespool nimetatud põllumajanduslike toodete tootmine, sealhulgas mesindus. Muude põllumajanduslike toodete tootmise, sealhulgas mesindus tegevusvaldkonda kuulub näiteks aiandus ja kartulikasvatus.

Hindamistulemuste põhjal moodustab PRIA taotluste paremusjärjestuse, milles loetakse paremaks suurema hindepunktide summa saanud taotlus.

Lisas „Taotluse hindamise kriteeriumid“ hinnatakse taotluseid kolme hindamiskriteeriumi alusel:

- 1) majanduslikud hindamiskriteeriumid;
 - 2) arengule ja koostööle suunatud hindamiskriteeriumid;
 - 3) keskkonnaeesmärkide saavutamisse panustamise hindamiskriteeriumid.
- Need kolm hindamiskriteeriumit jagunevad omakorda alakriteeriumiteks.

Hindamiskriteeriumi „Majanduslikud hindamiskriteeriumid„ eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kelle finantsvõimekus on suurem toetatava tegevuse elluviimisel.

Hindamiskriteerium 1.1 „Suurema omafinantseeringuga investeringud“ – eesmärk on eelistada toetuse taotlejaid, kes panustavad toetatava tegevuse elluviimisel rohkem omavahendeid, sest see vähendab survet eelarvevahenditele ja võimaldab toetada rohkemate tegevuste elluviimist.

Hindamiskriteerium 1.2 „Toetuse taotleja omakapitali osakaal bilansimahus“ – eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kellel on kohustusi vähem ja kes on vähem sõltuvad võõrkapitalist.

Hindamiskriteeriumis 1.3 eristatakse juriidilisest isikuid ja FIE-sid. FIE-d, kes ei ole käibemaksukohuslased, hinnatakse taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe majandusaasta keskmise korrigeeritud ettevõtluse tulemi alusel. Käibemaksukohuslasest FIE-sid hinnatakse hindamiskriteerium „FIE-st toetuse taotleja maksukäitumise hinnangud“ alusel, mille eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kes on maksukuulekad ning kelle maksuasjad on korras. Hindepunkte saab toetuse taotleja, kelle maksukäitumise hinnangutes ei esine puudusi, kui aga maksukäitumise hinnangutes esinevad mõned puudused või olulised puudused, siis hindepunkte ei anta. Toetuse taotlejaid, kes on juriidilisest isikust ettevõtjad, hinnatakse hindamiskriteerium „Äriühingust toetuse taotleja makstud keskmine brutokuupalk“ alusel, mille eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kes maksavad töötajale vähemalt brutokuupalka, mis vastab tegevusalal „Taime- ja loomakasvatus, jahindus ja neid teenindavad tegevusalad“ makstud brutokuupalgale. Näiteks Statistikaameti andmete alusel oli keskmine brutokuupalk 2023. a tegevusalal "Taime- ja loomakasvatus, jahindus ja neid teenindavad tegevusalad" 1 422 eurot.

Hindamiskriteeriumi 1.4 „Toetatava tegevuse suurem mõju regionaalselt tasakaalustatud arengule“ – eesmärgiks on eelistada toetuse taotlejaid, kelle ettevõtte, kus toetatav tegevus ellu viiakse, paikneb keskustest kaugemal. Hindepunkt antakse toetuse taotlejale, kelle ettevõtte asub saarel, Põlva, Valga, Võru või Ida-Viru maakonnas, et leevendada piirkondlikku ebavõrdsust ettevõtjate ligipääsus investeringuteks vajalikule kapitalile, mis on tingitud nende tagatisvara madalamast turuväärtusest ja vähesest likviidsusest. Regionaalse arengu tegevuskava¹⁰ kohaselt mõjutavad piirkondlikud erinevused ligipääsus kapitalile ettevõtjate ligipääsu ettevõtlustoetustele.

Hindamiskriteeriumi „Arengule ja koostööle suunatud hindamiskriteeriumid“ eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kes on panustanud põllumajandusvaldkonna arengusse.

Hindamiskriteeriumi 2.1 „Toetuse taotleja panus oma positsiooni tugevdamisse tarneahelas“ – eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kes kuuluvad tunnustatud tootjaorganisatsiooni või kvaliteedikava rakendavasse tootjarühma või klastrisse või ühisturustusvõrgustikku või organisatsiooni, kes tegutseb mittetulundusühinguna ja kelle põhikirjaline eesmärk on põllumajandustoodete või toidutootmise valdkonna edendamine. Kuulumine tunnustatud tootjaorganisatsiooni või kvaliteedikava rakendavasse tootjarühma või klastrisse või ühisturustusvõrgustikku või organisatsiooni, kes tegutseb mittetulundusühinguna ja kelle põhikirjaline eesmärk on põllumajandustoodete või toidutootmise valdkonna edendamine, aitab kaasa põllumajandustootjate positsiooni tugevdamisele tarneahelas. Näiteks kuulumine tunnustatud tootjaorganisatsiooni aitab põllumajandustootjatel vähendada tehingukulusid ning teha koostööd teiste põllumajandustootjatega oma toodete töötlemisel ja turustamisel. Põllumajandustootjatel on parem ühine läbirääkimispositsioon, võimaldades näiteks koondada tarneid, parandada turustamist, pakkuda liikmetele tehnilist ja logistilist tuge, soodustada teadmussiiret. Organisatsiooni, kes tegutseb mittetulundusühinguna ja kelle põhikirjaline eesmärk on põllumajandustoodete või toidutootmise valdkonna edendamine, all on mõeldud eelkõige põllumajandustootjaid või toidutootjaid koondavaid esindusorganisatsioone, kelle peamiseks eesmärgiks on aidata kaasa põllumajandustoodete ja toidutootmise

¹⁰ Leitav: <https://www.agri.ee/sites/default/files/documents/2024-10/tegevuskava-retk-seire-%C3%BCleuvaade-2023.pdf>.

ettevõtluskeskkonna kujundamisele ning selle arengule ja sellest lähtuvalt organisatsiooni liikmete huvide esindamine ja kaitsmine.

Hindamiskriteeriumi 2.2 „Toetuse taotleja põllumajandusettevõttes on taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe majandusaasta jooksul olnud vähemalt üks praktikant vähemalt 20 järjestikust tööpäeva kestnud ametlikul tööpraktikal“ – eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kes on panustanud tööhõive ja põllumajandusala järelkasvu suurendamisse, olles võtnud oma põllumajandusettevõttesse taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe aasta jooksul vähemalt ühe praktikandi, kelle tööpraktika kestus oli vähemalt 20 järjestikust tööpäeva. Oluline on, et noored saaksid omandada ka praktilisi oskusi lisaks koolis omandatule. Seega eelistatakse toetuse taotlejat, kes on loonud väärtust andes panuse järelkasvu suurendamisel. Hindamiskriteeriumi täitmist tõendab asjakohane kirjalik kolmepoolne praktikaleping.

Hindamiskriteerium 2.3 „Toetuse taotleja koostöö teadus- ja arendusasutusega“ – eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kes on aktiivselt panustanud põllumajanduse arengusse läbi koostöö teadus- ja arendusasutusega. Koostöö teadus- ja arendusasutustega tagab põllumajandussektori arengu, innovatsiooni ja jätkusuutlikkuse.

Hindamiskriteerium 2.4 „Toetuse taotleja on noor põllumajandustootja“ – eesmärgiks on eelistada noori põllumajandusettevõtjaid, et tagada põllumajanduse jätkusuutlikkus, soodustades põlvkondade vahetust, innovaativsust, kaasaegsete teadmiste jõudmist põllumajandussektoris. Noortel põllumajandustootjatel on suurem valmisolek investeerida uutesse tehnoloogiatesse, keskkonnasõbralikku tootmisesse ja efektiivsusesse.

Hindamiskriteeriumi „Keskkonnaeesmärkide saavutamisse panustamise hindamiskriteeriumid“ eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kes teevad investeringu, mis aitab kaasa senisest suuremal määral keskkonnaeesmärkide saavutamisele.

Hindamiskriteeriumi 3.1 „Toetuse taotleja panus keskkonna- ja kliimaeesmärkide teadlikkuse parandamisse“ – eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kes on lisaks eelnõu § 10 lõikes 8 sätestatud infopäevale või lõikes 9 sätestatud muul infopäevale või koolitusele osalenud taotluse esitamise aastal või sellele vahetult eelnenud aastal vähemalt kuus akadeemilist tundi kestnud infopäeval või koolitusel, milles käsitleti vähemalt ühte eelnõu § 2 lõikes 2 sätestatud prioriteeti, et oma teadlikkust tõsta.

Hindamiskriteeriumi 3.2 „Toetuse taotleja investering silohoidla või pealt kaetud sõnnikuhoidla ehitamiseks“ – eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kes teevad investeringu silohoidlasse või pealt kaetud sõnnikuhoidlasse, sest keskkonnareostuse vältimisel on nendel investeringutel oluline panus.

Hindamiskriteeriumi 3.3 „Toetuse taotleja panus keskkonnaeesmärkide saavutamisse või loomade heaolu suurendamisse“ – eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kes erinevate toetuste kaudu panustavad kõrgemate nõuete ja täiendavate kohustuste täitmisse ning sellega panustavad senisest suuremal määral keskkonna- ja kliimapolitika eesmärkide saavutamisse või loomade heaolu suurendamisse.

Hindamiskriteeriumi 3.4 „Toetuse taotleja põllumajandusettevõttele on koostatud süsiniku jalajälje hindamine või keskkonnaaudit“ – eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kes on oma põllumajandusettevõttes läbi viinud süsiniku jalajälje hindamise või teinud keskkonnaauditi. Hindepunkti saab toetuse taotleja, kes on teinud või on lasknud teha oma põllumajandusettevõttele süsiniku jalajälje hindamise, kasutades selleks „Põllumajandusettevõtete süsiniku jalajälje hindamise tööriista“, mille kohta täpsem teave on leitav veebilehtedelt <https://teabesalv.pikk.ee/digiakadeemia/kalkulaatorid/>, <https://kliimaministeerium.ee/rohereform-kliima/rohereform/organisatsioonide-khg-jalajalg> või kasutanud muud ettevõtte süsiniku jalajälje hindamise tööriista või teinud keskkonnaauditi. Hindamiskriteeriumi täitmist tõendatakse asjakohase dokumendiga, millest nähtub, et süsiniku jalajälje hindamine on tehtud või läbiviidud keskkonnaaudit. Süsiniku jalajälje hindamine ja keskkonna audit annavad ülevaate sellest, millist mõju avaldab ning kuidas toetuse taotleja majandustegevus mõjutab keskkonda. See aitab ettevõtjal teadlikumalt planeerida tegevusi ja vähendada negatiivset mõju keskkonnale.

Hindamiskriteeriumid 3.5 „Toetuse taotleja investeering nitraaditundlikul alal“ – eesmärgiks on eelistada neid toetuse taotlejaid, kes taotleavad toetust nitraaditundlikul alal asuva ehitise ehitamiseks, sest ehitise ehitamine nitraaditundlikul alal aitab vähendada saasteohtu ja kaitsta keskkonda. Kuna seadusandluses on sätestatud mitmeid piiranguid nitraaditundlikul alal tegutsemisele, siis eelistatakse neid toetuse taotlejaid, kes taotleavad toetust nitraaditundlikul alal ehitise ehitamiseks. Veeseaduse § 36 lõike 1 punkti 1 kohaselt on nitraaditundlik ala kaitset vajav ala. Sama seaduse § 37 lõike 1 kohaselt on nitraaditundlikul alal põllumajanduslik tegevus põhjustanud või võib põhjustada põhjavees nitraatioonisisalduse, mis ületab 50 milligrammi liitris, või kus põllumajanduslik tegevus on põhjustanud veekogu eutrofeerumise või eutrofeerumisohu ning § 168 kohaselt on nitraaditundlikul alal põllumajandusliku tegevuse piirangud, nagu näiteks on keelatud sõnniku hoidmine aunas. Eelnevalt tulenevalt eelistatakse toetuse taotlejat, kes teeb investeeringu nitraaditundlikul alal asuva ehitise ehitamiseks, näiteks pealt kaetud lekkekindla sõnnikuhoidla ehitamiseks, mis aitab kaitsta põllumajandustegevuse korral nitraaditundlikku ala.

Hindamiskriteerium 3.6 „Toetuse taotleja tegeleb ohustatud eesti maatõugu piimaveiste kasvatamisega“ – eesmärgiks on eelistada põllumajandusettevõtjaid, kes tegelevad eesti maatõugu piimaveiste kasvatamisega, kus maatõugu piimalehmade osakaal kõigis toetuse taotleja peetavates piimalehmades on üle 50,00%, või toetuse taotlejal on karjas vähemalt 30 eesti maatõugu piimalehma. Eesti maatõugu veised on väiksest kasvust ja eripära tõttu olulised geneetilise mitmekesisuse säilitamisel. See veistõug on vastupidavam ja kohanemisvõimelisem, mis tähendab, et nad on vastupidavam nii külmas kui ka niiskes keskkonnas. Tõug on tuntud oma hea tervise ja pikaalisuse poolest. Nad on tavaliselt vähem vastuvõtlikud haigustele ja parasiitidele, mis on karjatamise puhul oluline. Maatõugu veised suudavad hästi ära kasutada sööta looduslikelt karja- ja rohumaadelt, samuti on leidnud kindla koha loodushoius rannaniitude ja looduskaitsealade hooldamisel, mis aitab vähendada vajadust lisa söötade järele. Samuti on nende veise söödakasutus efektiivsem kui suurtel veisetõugudel, mille tulemusel loomade kasvuhoonegaaside heitkogus on väiksem.

Eelnõu § 14 lõike 2 kohaselt loetakse toetuse taotleja tegevaks selles tegevusvaldkonnas, kust ta oli taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal saanud suurima osa oma müügitulust. Tegevusvaldkondadesse jaotamine võimaldab omavahel võrrelda sarnaseid taotlusi ning nende hulgast paremini välja valida neid, mis vastavad kõige rohkem sekkumise eesmärkidele.

Eelnõu § 14 lõike 3 kohaselt, kui toetuse taotleja on saanud enamiku müügitulust ELTL I lisas nimetatud toodete müügist ehk tegemist on n.ö segatootjaga, siis loetakse ta tegevaks tegevusvaldkonnas „muude põllumajanduslike toodete tootmine, sealhulgas mesindus“.

Eelnõu § 14 lõikes 4 sätestatakse toetuse taotlejale võimalus vahetada tegevusvaldkonda, kus tema taotlust hakatakse hindama. Kui toetuse taotleja teeb investeeringu tegevusvaldkonda, kus ta ei ole saanud taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal suurimat osa oma müügitulust, siis võib PRIA hinnata tema taotlust tegevusvaldkonnas, kus eelnõu § 3 lõikes 1 nimetatud toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumus moodustab suurima osakaalu. See tähendab, et esmane määramine tegevusvaldkonda toimub müügitulu alusel ehk toetuse taotleja tegevusvaldkond määratakse selle järgi, kust toetuse taotleja on taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal saanud suurima osa oma müügitulust. Kui aga toetuse taotleja taotleb toetust nende tegevuste elluviimiseks, mis ei ole seotud tema peamise tegevusvaldkonnaga, siis on tal võimalik valida see tegevusvaldkond, kus toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumus moodustab suurima osakaalu.

Eelnõu § 14 lõike 5 kohaselt, kui toetuse taotleja soovib vahetada tegevusvaldkonda, siis koostab ta asjakohases tegevusvaldkonnas kavandatava majandustegevuse kohta kava, mis sisaldab järgmist teavet:

1) millised eeltingimused on enne taotluse esitamist täidetud uues tegevusvaldkonnas (nt millised sisendid on olemas jms);

- 2) teave valitud tegevusvaldkonna võimalike turustuskanalite kohta (nt võimalike turustuskanalite analüüs, sõlmitud lepingud, potentsiaalsete ostjate kaardistus jms);
- 3) toetuse taotleja hinnang valitud tegevusvaldkonnast saadava müügitulu kohta (nt prognoos saadava tulu kohta);
- 4) teave selle kohta, milliseid edasisi tegevusi kavandatakse teha tegevusvaldkonnas, kus toetuse taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta müügitulu oli suurim (nt kas eelnevas tegevusvaldkonnas lõpetatakse või jääb see samuti üheks tegevuseks, st milline on ettevõtja perspektiiv/väljavaade tulevikuks).

Kui toetuse taotleja viib toetatava tegevuse ellu samas valdkonnas, kust ta on saanud suurima osa oma müügitulust, siis lisapõhjendusi toetuse taotlejalt ei küsita. Tegevusvaldkonda pärast taotluse esitamise tähtaega enam ei muudeta. See tähendab, et kui näiteks toetatava tegevuse elluviimise käigus muutub toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumus (hind muutub odavamaks või loobutakse toetatava tegevuse elluviimisest), siis tegevusvaldkond jääb samaks, mis oli taotluse esitamisel. Juhul, kui ettevõtja tegutseb kahes valdkonnas ja soovib toetatavat tegevust ellu viia selles valdkonnas, kus ta ei ole saanud suurimat osa oma müügitulust, siis saab ta valida valdkonnaks üksnes selle tegevusvaldkonna, kus toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumus on summeeritult suurima osakaaluga.

Eelnõu § 14 lõike 6 kohaselt hindab PRIA taotlusi hindamiskriteeriumite (lisa) alusel ja moodustab hindamistulemuste alusel lõikes 1 sätestatud tegevusvaldkondade kaupa taotluste paremusjärjestuse, milles loetakse paremaks suurema hindepunktide summa saanud taotlus.

Eelnõu § 14 lõige 7 sätestab, et hindamiskriteeriumite (lisa) alusel võrdsete hindepunktidega taotluste puhul eelistatakse taotlust, milles esitatud toetatava tegevuse omafinantseering on suurem. Kui aga ka toetatava tegevuse omafinantseering on võrdne, siis eelistatakse seda toetuse taotlejat, kelle taotletava toetuse suurus on väiksem. ELÜPS-i § 24 lõike 2 punkti 10 kohaselt võib toetuse andmise tingimustes sätestada muuhulgas ka taotluse eelistamise võimalused võrdsete näitajatega taotluste korral. Võrdsete hindepunktide summadega taotluste puhul eelistatakse esmalt toetuse taotlejat, kes panustab toetatava tegevuse elluviimiseks rohkem omavahendeid ehk omafinantseeringu osakaal on suurem ja seejärel toetuse taotlejat, kelle taotletav toetuse suurus on väiksem, sest see vähendab survet eelarvevahenditele ja võimaldab toetada rohkemate toetatavate tegevuste elluviimist, millega panustatakse keskkonna- ja kliimapolitiika eesmärkide täitmisesse.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Eelnõu § 15 lõikes 1 sätestatakse, et kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ei ületa toetuseks ettenähtud vahendeid ja kõigi toetuse taotlejate puhul ületab neile antud hindepunktide summa minimaalset taotluse rahuldamiseks vajalikku hindepunktide summat, rahuldatakse kõik nõuetele vastavad taotlused ELÜPS-i § 28 lõike 1 punkti 3 alusel.

ELÜPS-i § 28 lõike 1 punkt 3 sätestab, et kui taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad toetuse saamiseks esitatud nõuetele ning taotlus vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, rahuldatakse toetuse eelarve piires toetuse andmise tingimuste kohaselt kõik taotlused.

Eelnõu § 15 lõikes 2 sätestatakse, et kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab toetuseks ettenähtud vahendeid, rahuldatakse taotluste hindamise tulemusel koostatud taotluste paremusjärjestuse alusel parimad taotlused, mis on saanud vähemalt minimaalse hindepunktide summa ELÜPS-i § 28 lõike 1 punkti 2 alusel.

ELÜPS-i § 28 lõike 1 punkt 2 sätestab, et kui taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad toetuse saamiseks esitatud nõuetele ning taotlus vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele,

rahuldatakse toetuse eelarve piires toetuse andmise tingimuste kohaselt hindamistulemuste alusel välja valitud ja vajaduse korral paremusjärjestusse seatud parimad taotlused.

Eelnõu § 15 lõike 3 kohaselt peab toetuse taotluse rahuldamiseks minimaalne hindepunktide summa olema neli hindepunkti maksimaalsest hindepunktide summast. Taotlus, mis ei ole saanud vähemalt minimaalset hindepunktide summat, jäetakse rahuldamata. Seega peavad ELÜPS-i § 28 lõike 1 kohaselt taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastama toetuse saamiseks esitatud nõuetele ning taotlus peab vastama hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele – siis rahuldatakse taotlus toetusteks ettenähtud vahendite piires toetuse andmise tingimuste kohaselt. Alus minimaalsete hindepunktide kehtestamiseks tuleneb ELÜPS-i § 28 lõike 1 sissejuhatavast osast, mis sätestab, et rahastamiseks peab taotlus vastama hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele.

Eelnõu § 15 lõikes 4 sätestatakse, et taotluse rahuldamata jätmise otsuse teeb PRIA ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatud alustel. ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatakse, et lisaks Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud alustele tehakse toetuse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse andmise ja kasutamise nõuetele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti;
- 2) taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli tegemist;
- 3) taotlust ei rahuldata ELÜPS-i § 28 lõike 1, 2, 6, 7 või 9 kohaselt või;
- 4) taotluses või taotluse menetluse käigus on teadlikult esitatud valeandmeid.

Eelnõu § 15 lõikes 5 sätestatakse, et kui taotluses sisalduvad mitteabikõlblikud kulud, võib PRIA teha taotluse osalise rahuldamise otsuse vähendades toetuse summat ELÜPS-i § 28 lõike 5 tingimustel mitteabikõlblike kulude võrra.

ELÜPS-i § 28 lõige 5 sätestab, et toetuse andmise tingimustes võib ette näha, et kui taotluse rahuldamine täies ulatuses ei ole põhjendatud taotluses sisalduvate mitteabikõlblike kulude tõttu, võib maaelu arengu toetuse summat vähendada tingimusel, et viiakse ellu taotluses kavandatud tegevus ja saavutatakse toetuse andmise eesmärgid. Kui taotleja ei ole nõus toetuse summa vähendamisega, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus. Toetuse summa vähendamine ei mõjuta taotluste paremusjärjestust, kui sellega ei kahjustata avalikku huvi või teiste taotlejate õigusi.

Eelnõu § 15 lõikes 6 kehtestatakse taotluse osalise rahuldamise alus juhuks, kui hindamistulemuste alusel välja valitud ja paremusjärjestusse seatud nõuetekohast taotlust ei ole võimalik täies ulatuses rahuldada seetõttu, et taotletava toetuse suurus ületab toetuseks ettenähtud vahendite jäägi. Sellisel juhul võib PRIA teha taotluse osalise rahuldamise otsuse tingimusel, et taotluses kavandatud tegevus viiakse ellu ja toetuse andmise eesmärgid saavutatakse. Kui aga taotleja ei ole taotluse osalise rahuldamise otsusega nõus, teeb PRIA taotluse rahuldamata jätmise otsuse.

Eelnõu § 15 lõike 7 kohaselt teeb PRIA taotluse rahuldamise otsuse, taotluse osalise rahuldamise otsuse või taotluse rahuldamata jätmise otsuse 80 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise tähtpäevast.

Eelnõu §-s 16 sätestatakse toetatava tegevuse elluviimise ja kestuse nõuded.

Eelnõu § 16 lõige 1 sätestab, et toetuse saaja peab tegevused ellu viima ja esitama elluviimist tõendavad dokumendid ja võtma toetuse abil soetatud või ehitatud vara sihipäraselt kasutusse kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 30. juunil 2029. a.

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 86 lõikele 4 on kulud EAFRD osaluse jaoks rahastamiskõlblikud, kui need on tekkinud toetusesaajal ja need on makstud 31. detsembriks 2029. Lisaks on kulud EAFRD osaluse jaoks rahastamiskõlblikud ainult juhul, kui makseasutus maksab asjaomase toetuse tegelikult välja 31. detsembriks 2029. Võimaldamaks PRIA-le ka maksetaotluste menetlemiseks mõistlik aeg, siis on toodud nii maksetaotluste esitamise kui ka tegevuse elluviimise tähtaeg varasemaks (2029. aasta 30. juuniks).

Eelnõu § 16 lõige 2 sätestab, et kui vara (masin või seade) soetatakse liisingulepingu alusel, siis võtab toetuse saaja liisingueseme (masina või seadme) kasutusse kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest ehk sõlmib liisingulepingu ning kasutab seda (masinat või seadet) sihtotstarbeliselt ja säilitab seda, sealhulgas maksab liisingueseme kasutamise eest liisinguandjale tasu. Nimetatud vara peab enne PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmist olema läinud üle toetuse saaja omandisse, kuid hiljemalt 30. juunil 2029.

Eelnõu § 16 lõike 3 kohaselt on toetuse saajal kohustus säilitada soetatud või ehitatud vara ja kasutada seda sihtotstarbeliselt. Ehitise ehitamisel või vara soetamisel müügilepingu alusel peab soetatud või ehitatud vara sihipäraselt kasutama vähemalt kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest. Kui vara soetatakse liisingulepingu alusel, siis peab selle liisingulepingu alusel soetatud vara sihipäraselt kasutama vähemalt kolm aastat arvates liisingulepingu sõlmimisest või liisinguperioodi lõpuni, kui liisinguperiood on pikem kui kolm aastat. Kui aga ehitatakse, soetatakse vara müügilepingu alusel kui ka soetatakse vara liisingulepingu alusel, siis tuleb soetatud ja ehitatud vara sihipäraselt kasutada vähemalt kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest või vähemalt kolm aastat arvates liisingulepingu sõlmimisest või vähemalt liisinguperioodi lõpuni olenevalt sellest, milline tähtpäev nendest kolmest (kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, vähemalt kolm aastat arvates liisingulepingu sõlmimisest või vähemalt liisinguperioodi lõpuni) tähtpäevast saabub kõige hiljem.

Eelnõu § 16 lõige 4 sätestab, et toetuse saaja peab korraldama enne toetatava tegevuse elluviimisega alustamist eelnõu §-s 8 sätestatud nõuetekohase ostumenetluse riigihangete registris, kui ta ei ole ostumenetlust korraldanud enne taotluse esitamist.

Eelnõu § 16 lõike 5 kohaselt tuleb toetuse saajal juhul, kui talle määrati toetust suuremas summas, kui oli tema taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe majandusaasta keskmine omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu, tõendada PRIA-le kuue kuu jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest omafinantseeringu olemasolu sel hetkel kui alustatakse toetatava tegevuse elluviimisega. Juhul kui ettevõtja ei ole tegutsenud kahte majandusaastat, siis võetakse omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu arvestuse aluseks taotlemise aastale vahetult eelnenud majandusaasta müügitulu. Omafinantseeringu tõendamine on vajalik kuna väikesema müügituluga ettevõtjal võib olla keeruline kaasata toetatava tegevuse elluviimiseks lisaks omavahenditele ka täiendavaid vahendeid tegevuste finantseerimiseks. Selleks, et tagada toetusraha õigeaegne kasutamine, on nõue toetuse saajale tõendada omavahendite olemasolu kuna peamine põhjus, miks investeeringute tegemine viibib, on seotud toetuse saaja omavahendite puudumisega.

Omafinantseeringut tõendavateks dokumentideks võivad olla näiteks allkirjastatud laenu- või liisinguleping krediidasutusega või muu usaldusväärse finantseerijaga, realistlikud ja põhjendatud raha- või kassavoo prognoosid, krediidasutuse otsus investeeringu finantseerimise kohta.

Juhul, kui toetuse saaja esitab omavahendite tõendamiseks prognoosi, siis tuleb koostada kuude või kvartalite kohta raha- või kassavoo prognoos, millest peab nähtuma, kuidas kujunevad toetuse saaja sissetulekud ja väljaminekud. See on oluline, et toetuse saaja suudaks planeerida oma

rahalisi tegevusi. Raha- või kassavoo prognoos peab olema realistlik ja põhjendatud. See tähendab, et toetuse saaja peab suutma selgitada, miks ta arvab, et tema sissetulekud ja kulud kujunevad just nii nagu ta on prognoosinud.

Eelnõu § 16 lõikes 6 sätestatakse, et toetuse saaja peab alustama toetatava tegevuse elluviimisega hiljemalt ühe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest. Tegevuse alustamine tähendab toetuse saaja poolt toetatava tegevusega seotud siduvate kohustuste võtmist. Siduvate kohustuste all on mõeldud seda, et toetuse saaja on võtnud siduvaid lepingulisi kohustusi, näiteks tellinud seadmed, maksnud seadme eest, sõlminud ehitustöö tegemiseks lepingu või teinud makseid ehitustööde tegemise eest. Toetuse saaja peab kavandatava tegevusega seotud siduvate kohustuste võtmist tõendama asjakohaste dokumentidega nagu sõlmitud leping, maksekorraldus vms dokument, mis tõendab toetatava tegevusega seotud siduva kohustuse võtmist. Siduvate kohustuste võtmine näitab toetuse saaja tahet viia oma tegevused, mille kohta talle toetust on antud, ettenähtud tähtaja jooksul nõuetekohaselt ka lõpuni. Kui toetuse saaja ei ole võtnud ei ole võtnud siduvaid kohustusi ühe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, siis tunnistatakse taotluse rahuldamise otsus kehtetuks.

Eelnõu §-s 17 kehtestatakse toetuse saajale kohustused.

Eelnõu § 17 lõike 1 kohaselt peab toetuse saaja sihipärase kasutamise perioodi lõpuni võimaldama teostada auditit, järelevalvet ja teha muid toetuse saamisega seotud kontrole, sh võimaldama viibida toetuse saaja kinnisasjal ja ruumis ning läbi vaadata dokumente ja vara kohapeal, teavitama PRIA-t toetatava tegevusega seotud andmete muutumisest või toetatava tegevuse elluviimist takistavast asjaolust, näiteks pankrotimenetlusest, likvideerimismenetlusest, tegevusega seotud vara üleandmisest teisele isikule või asutusele. Lisaks tagab toetuse saaja PRIA-le riigihangete registris juurdepääsu ostumenetlusele. Punkti 6 kohaselt tagab toetuse saaja, et omatarbeks taastuvenergia tootmiseks vajaliku ehitise ehitamise või masina või seadme soetamise tulemusena ei ületa saadav tootmisvõimsus tema omatarbimise ulatust. Punkti 7 kohaselt, kui toetuse saajale tehti taotluse rahuldamise otsus loomakasvatusehitise ehitamiseks, siis peab ta karjatama piimatõugu veiste puhul vähemalt noorloomi kuni loomakasvatusehitise sihipärase kasutamise perioodi lõpuni. Punkti 8 kohaselt tuleb avalikkusele näidata, et tegemist on EAFRD toetuse abil elluviidava tegevusega, kasutades selleks ettenähtud sümboolikat komisjoni rakendusmääruses (EL) 2022/129 sätestatud nõuete kohasel – minimaalselt on seda võimalik teha toetuse saaja ametlikul veebilehel, kui selline veebilehelt on olemas, samuti sotsiaalmeediakanalites. Avalikustamisel tuleb toetatava tegevuse kohta koostada lühikirjeldus koos tegevuse eesmärkide ja tulemustega ja tõsta esile Euroopa Liidult saadavat rahalist toetust. Juhul, kui tegevuse avaliku sektori toetuse kogusumma ületab 50 000 eurot taotluse kohta, tuleb toetust saanud tegevusele lisada toetusega seotud teavet sisaldav selgitav tahvel või samaväärne elektrooniline kuva, millel tõstetakse esile Euroopa Liidult saadavat rahalist toetust ja kujutatakse ka Euroopa Liidu embleemi. Embleemi nõuded on sätestatud komisjoni rakendusmääruse (EL) 2022/129 II lisas.

Eelnõu § 17 lõige 2 sätestab, et toetuse saaja peab vastama kuni PRIA poolt viimase toetusosa maksmiseni eelnõu § 10 lõigetes 1 ja 4 sätestatud nõuetele.

See tähendab, et toetuse saaja riikliku maksu võlg, sealhulgas maksuhalduri haldusaktiga kindlaks määratud intress, on väiksem kui 100 eurot või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Toetuse saajal ei ole kehtivat karistust loomakaitseseaduse, veterinaarseaduse, väetiseseaduse, jäätmeseaduse, toiduseaduse, söödaseaduse, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse ega karistuseseadustikus sätestatud süüteo toimepanemise eest.

Eelnõu § 17 lõige 3 sätestab, et toetuse saaja täidab toetuskõlblikkuse tingimusi, kui ta vastab eelnõu § 10 lõikes 2 sätestatud nõuetele kuni PRIA poolt viimase toetusosa maksmiseni. Tegemist on sellise tingimusega, mis on läbivaks nõudeks ehk millele peavad vastama nii toetuse taotleja kui ka toetuse saaja. Kui toetuse taotleja või toetuse saaja ei vasta toetuskõlblikkuse tingimusele, on PRIA kohustatud Euroopa Liidu õiguse kohaselt toetuse 100-protsendiliselt tagasi nõudma. Toetuskõlblikkuse tingimuseks on, et nii toetuse taotleja kui ka toetuse saaja suhtes ei ole algatatud likvideerimismenetlust ega ole nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist ja tal ei ole kehtivat äriregistrist kustutamise hoiatust.

Eelnõu § 17 lõike 4 punkti 1 kohaselt on toetuse saajal kohustus esitada toetatava tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid kuni kaheksas osas ühe taotluse kohta kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 30. juunil 2029.

Eelnõu § 17 lõike 4 punkti 2 kohaselt on toetuse saajal kohustus esitada toetatava tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid kalendriaastas kuni neljas osas ühe taotluse kohta arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 2029. aasta 30. juunil, kui vara soetatakse liisingulepingu alusel.

Eelnõu § 17 lõike 4 punkti 3 kohaselt, kui toetust taotletakse ehitise või niisutussüsteemi ehitamiseks või sellise masina või seadme soetamiseks, mille paigaldamiseks on vajalik ehitusseadustiku või maaparandusseaduse kohaselt ehitusluba või ehitusteatis, siis peab see olema hiljemalt esimese maksetaotluse esitamise ajaks kättesaadav ehtisregistrist või maaparandusregistrist. Ehitusloa või ehitusteatisel olemasolu kontrollib PRIA ehtisregistrist või maaparandusregistrist. Ehitusseadustiku tähenduses teavitamis- või loakohustuslikud tegevused on loetletud ehitusseadustiku lisas 1. Ehitusloa või ehitusteatisel olemasolu näitab, et toetuse taotlejal on õigus seda ehitist vastavasse kohta ehitada või seadet paigaldada.

Eelnõu § 17 lõike 4 punkt 4 sätestab, et toetuse saajal peavad hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks olema täidetud soetatud või ehitatud vara sihipäraseks kasutamiseks vajalikud eeldused. Näiteks kui toetatavaks tegevuseks on ehitise ehitamine, siis peab toetuse saajal hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks olema ehtisregistris ehitise kohta kasutusluba või kasutusteatis, juhul kui see on nõutav ehitusseadustiku kohaselt. Ehitusseadustiku kohaselt võib ka seadme paigaldamine olla ehitustegevus ning ka sel juhul peab toetuse saajal olema hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks ehtisregistris ehitise kohta kasutusluba või esitatud kasutusteatis, kui see on nõutav ehitusseadustiku kohaselt. Kasutusloa või kasutusteatisega tõendatakse, et valminud ehitist või paigaldatud seade (toetatav tegevus) vastab ettenähtud nõuetele ning seda võib kasutada nõuete ja kasutusotstarbe kohaselt. Seega võimaldab kasutusluba või kasutusteatis tagada, et ehitist või teatud juhtudel seadet saab hakata sihtotstarbeliselt kasutama. Toetuse abil soetatud või ehitatud vara peab olema sihtotstarbeliselt kasutuses kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest ehk sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Eelnõu §-s 18 on sätestatud maksetaotluse esitamine ja nõuded maksetaotlusele. Toetuse maksmise aluseks on toetuse saaja esitatud maksetaotlus. Toetuse maksmiseks esitab toetuse saaja elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu PRIA-le maksetaotluse koos asjakohaste andmete ja dokumentidega.

Eelnõu § 18 lõike 1 kohaselt esitab toetuse saaja pärast toetatava tegevuse täielikku või osadena elluviimist toetuse maksmiseks maksetaotluse PRIA-le alles peale seda, kui on täidetud järgmised tingimused:

- 1) töö on tehtud või teenus on osutatud ja vastu võetud;
- 2) vara on soetatud ja oma valdusesse või omandisse saadud ning
- 3) töö, teenuse või vara eest on tasutud.

Eelnõu § 18 lõige 2 täpsustab andmed, mis maksetaotluses esitatakse:

- 1) toetuse saaja ärinimi ja äriregistri kood ning selle taotluse viitenumber, mille kohta maksetaotlus esitatakse;
- 2) toetuse summa, mille maksmist taotletakse;
- 3) teave toetatava tegevuse maksumuse ja selle osalise või täieliku tasumise kohta;
- 4) teave toetatava tegevuse elluviimist tõendavate dokumentide kohta;
- 5) andmed toetatava tegevuse kogumaksumuse muutumise kohta;
- 6) teave selle kohta, kui tegevuse elluviimist on eelnõu § 21 alusel rahastatud enne töö või teenuse tellimise või vara soetamise eest tasumist.

Eelnõu § 18 lõige 3 täpsustab, et koos maksetaotlusega tuleb esitada ka järgmised dokumendid:

- 1) selle isiku väljastatud arve-saateleht või arve, kellelt toetuse saaja tellis töö või teenuse või soetas vara;
- 2) punktis 1 nimetatud arve-saatelehel või arvel märgitud rahalise kohustuse tasumist tõendav maksekorraldus või väljatrükk või arvelduskonto väljavõte;
- 3) selle isiku väljastatud tehtud töö või osutatud teenuse üleandmist-vastuvõtmist tõendav dokument, kellelt toetuse saaja tellis töö või teenuse, kui toetatavaks tegevuseks on ehitamine;
- 4) ehitustegevuse kuluaruanne iga ehitise kohta, kui toetatavaks tegevuseks on ehitamine.

Eelnõu § 18 lõikes 4 sätestatakse, millised dokumendid tuleb toetuse saajal koos maksetaotlusega PRIA-le lisaks esitada, kui toetus makstakse välja liisingulepingu alusel soetatud vara puhul. Liisingulepinguga soetatud vara puhul esitab toetuse saaja maksetaotluse esmakordse esitamise korral ning liisingulepingu või maksegraafiku muutumise korral liisinguandja ja toetuse saaja vahel sõlmitud liisingulepingu, millest selgub liisingulepingu lõppemise kuupäev, maksegraafik ja liisingueseme üleandmise akti, ning selle isiku väljastatud arve-saatelehe või arve, kellelt liisinguandja liisingueseme soetas. Maksetaotluse igakordse esitamise korral esitab toetuse saaja liisinguandja poolt toetuse saajale väljastatud arve-saatelehe või arve ning vastavalt sellel arve-saatelehel või arvel märgitud rahalise kohustuse tasumist tõendava maksekorralduse või väljatrüki või arvelduskonto väljavõtte.

Eelnõu §-s 19 sätestatakse maksetaotluse kontrollimine.

PRIA kontrollib vastuvõetud maksetaotluses ja toetatava tegevuse elluviimist tõendavates dokumentides esitatud andmete õigsust ning elluviidud toetatava tegevuse vastavust taotluse rahuldamise otsuses sätestatud tingimustele, Euroopa Liidu asjakohastele õigusaktidele ning ELÜPS-ile ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele.

Eelnõu §-s 20 sätestatakse toetuse maksmine.

Eelnõu § 20 lõige 1 sätestab, et toetus makstakse välja üksnes abikõlblike kulude hüvitamiseks, kui toetuse saaja on järginud toetatava tegevuste elluviimisel kõiki nõudeid.

Eelnõu § 20 lõike 2 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatud taotluse rahuldamata jätmise alused. ELÜPS-i § 28 lõikes 3 sätestatu kohaselt tehakse lisaks Euroopa Liidu õigusaktides sätestatud alustele taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse andmise ja kasutamise nõuetele, kui Euroopa Liidu õigusaktidest ei tulene teisiti;
- 2) taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli tegemist;
- 3) taotlust ei rahuldata ELÜPS-i § 28 lõike 1, 2, 6, 7 või 8 kohaselt;
- 4) taotluses või taotluse menetluse käigus on teadlikult esitatud valeandmeid.

Eelnõu § 20 lõige 3 sätestab, et kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks, et toetuse saaja on rikkunud toetatava tegevuse elluviimise nõudeid või ei ole täitnud muid toetuse saaja kohustusi, võib PRIA rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust arvestades vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest.

Nimetatud toetuse vähendamise või toetuse maksmisest keeldumise puhul ei ole tegemist ELÜPS 12. peatükis sätestatud kaitsemeetmega (halduskaristusega), vaid eeskirjade eiramise tõttu põhjendamatust soodustusest ilma jäämisega. See, mis ulatuses toetust vähendatakse, oleneb konkreetsest rikkumisest ning toetuse vähendamise ulatus otsustatakse kaalutlusõiguse alusel. Eelviidatud rikkumise elemente tuleb mõista järgmiselt:

- 1) nõuete rikkumise raskusaste sõltub eelkõige selle tagajärgede olulisusest, võttes arvesse võetud kohustuste eesmärki, mida ei ole täidetud;
- 2) nõuete rikkumise ulatus sõltub eelkõige selle mõjust kogu tegevusele;
- 3) kestus sõltub eelkõige selle mõju ajalisest ulatusest või sellest, kas seda mõju on võimalik mõistlike vahenditega lõpetada;
- 4) kordumine sõltub sellest, kas ühe ja sama toetusesaaja puhul on avastatud samalaadseid rikkumisi seoses ühe ja sama meetme või tegevusliigiga eelmise või kestva programmiperioodi jooksul.

Nii taotluse kui maksetaotluse menetlemisel tuleb nõuetest möödaminemisi hinnata selle järgi, kas tegemist on toetusõiguslikkuse nõuete rikkumisega või mitte. Toetusõiguslikkuse nõuded on toetuse taotlejale ja toetatavale tegevusele esitatud nõuded ehk nõuded, mis piiritlevad toetuse sihtgrupi ja toetusõigusliku tegevuse. Kui rikutud on toetusõiguslikkuse nõuet – näiteks toetust tuleb taotlema isik või toetus määratakse ekslikult isikule, kes ei ole tegelenud põllumajandustoodete tootmisega, siis see isik ei ole üldse õigustatud toetust saama ning toetuse vähendamine ei ole antud juhul asjakohane.

Eelnõu § 20 lõike 4 kohaselt teeb PRIA toetuse saaja esitatud maksetaotluse alusel toetuse maksmise otsuse sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole kolme kuu jooksul arvates eelnõu §-s 18 nimetatud nõuetekohaste dokumentide saamist.

Eelnõu § 20 lõike 5 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse 25 tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teadasaamisest. Toetuse maksmisest keeldumise otsuse korral tunnistab PRIA taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks.

Eelnõu §-s 21 on sätestatud toetuse väljamaksmine enne kulutuste tegemist.

Toetuse võib ELÜPS-i § 30 lõike 1 ja lõike 3 punkti 1 kohaselt riigieelarvelistest vahenditest maksta välja pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist enne töö või teenuse või vara soetamise eest tasumist tagatist nõudmata, kui töö või teenus on lõpetatud või vara on üle antud ning toetuse saaja on selle vastu võtnud ja selle eest tasunud vähemalt omafinantseeringuga võrdse summa ning kui toetuse saaja on piisavalt usaldusväärne.

Omafinantseeringuga võrdne summa on rahasumma, mille toetuse saaja tasub isikule, kes osutas esitatud toetatava tegevuse pakkumuse alusel toetatava tegevuse elluviimiseks toetuse saajale teenust, tegi tööd või müüs vara. Omafinantseeringuga võrdse rahasumma hulka loetakse selle isiku, kellelt toetuse saaja tellis teenust või tööd või ostis vara väljastatud arve-saatelehel või arvel kajastatud kõik abikõlblikud kulud, millest on maha arvestatud toetuse maksmise otsuse alusel toetuse saajale makstav summa (ehk enne toetuse maksmise otsuse tegemist peab toetuse saajal olema arve-saatelehel või arvel kajastatud abikõlblike kulude tasutud ainult see osa, mis jääb alles, kui arve-saatelehel või arvel kajastatud abikõlblike kulude kogusummast on arvestatud maha toetusmäära alusel kuludokumendis kajastatud abikõlblike kulude põhjal arvutatud toetuse summa), ning kõik mitteabikõlblikud kulud, mis on nimetatud arve-saatelehel või arvel

kajastatud. Näiteks kuulub arve-saatelehel või arvel kajastatud mitteabikõlblike kulude (mis peavad toetuse saajal olema tasutud enne toetuse maksmise otsuse tegemist) hulka toetatava tegevuse käibemaks, kui toetuse saaja on käibemaksukohustuslane, ning ka muud mitteabikõlblikud kulud, mis on mingil põhjusel kuludokumentides kajastatud.

Toetatava tegevuse elluviimise rahastamine võib toimuda selliselt, et igal arve-saatelehel või arvel märgitud rahalisest kohustusest on tasutud omafinantseeringuga võrdne rahasumma, või selliselt, et maksetaotluses kõikidel arve-saatelehtedel või arvetel märgitud rahaliste kohustuste summast on tasutud vähemalt omafinantseeringuga võrdne rahasumma.

Eespool kirjeldatud viisil toetatava tegevuse elluviimise rahastamist sooviv toetuse saaja esitab PRIA-le asjakohase taotluse koos omafinantseeringuga võrdse rahasumma tasumist tõendavate dokumentidega. PRIA teeb toetuse maksmise otsuse pärast kulude abikõlblikkuse kontrollimist, arvestades seejuures toetuse saaja usaldusväärsust, ning kannab toetuse maksmise otsuste alusel määratud raha toetuse saaja arvelduskontole.

Toetuse saaja võib toetuse maksmise otsuse alusel saadud raha kasutada üksnes selle isiku väljastatud arve-saatelehel või arvel märgitud toetatava tegevuse abikõlblike kulude eest tasumiseks, kellelt toetuse saaja tellis teenust või tööd või ostis vara. Toetuse saaja tasub pärast toetuse maksmise otsuse alusel saadud raha laekumist viivitamata kuludokumentide alusel tasumata jäänud kogusumma sellele isikule, kellelt ta tellis teenuse või töö või ostis vara.

Tasumise tõendamiseks esitab toetuse saaja PRIA-le seitsme tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmise otsuse alusel saadud raha laekumisest vastava teabe koos maksmist tõendavate dokumentidega (arve-saatelehel või arvel märgitud rahalise kohustuse tasumist tõendav maksekorraldus või väljatrükk või arvelduskonto väljavõte). Toetuse maksmise korral arvestatakse otsuse kohaselt väljamakstavast toetusrahast tasaarvelduse korras maha toetuse maksmise otsuse alusel toetuse saajale makstud raha. Toetuse maksmisest keeldumise korral maksab toetuse saaja maksmise otsuse alusel saadud raha asjaomases ulatuses tagasi. Kui kuludokumentide alusel tasumata jäänud kogusumma tasumise ja PRIA-le nõutavate dokumentide esitamise tähtaegadest ei ole kinni peetud, siis on PRIA-l õigus edaspidi keelduda toetuse saaja toetatava tegevuse elluviimise rahastamisest enne töö, teenuse või vara eest tasumist või nõuda toetuse maksmise otsuse alusel makstud raha tagasi. Samuti on PRIA-l õigus keelduda toetatava tegevuse elluviimise rahastamisest enne töö, teenuse või vara eest tasumist, kui esitatud kuludokumendid ei vasta nõuetele või ei ole piisavalt selged ja läbipaistvad.

Küll aga ei kohaldata toetatava tegevuse rahastamine enne kulutuste tegemist liisingulepingu alusel soetatava vara puhul.

Eelnõu §-s 22 sätestatakse, et määruse alusel esitatud dokumente säilitab PRIA kuni 31. detsembrini 2039.

Eelnõu §-s 23 sätestatakse, et PRIA teavitab toetuse saajat tema andmete avalikustamisest ning töötlemisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 98 ja 99 sätestatud alustel ja korras. Iga liikmesriik avaldab toetuse saajate kohta osutatud teabe ühelainsal veebilehel. Eestis on selleks veebileheks www.pria.ee. Teave on avalikkusele kättesaadav kaks aastat alates selle esialgsest avaldamisest. Liikmesriigid ei avalda juriidiliste isikute puhul toetuse saaja nime ega füüsilisest isikust toetuse saaja puhul tema ees- ja perekonnanime kui makstav toetus on 1 250 eurot või väiksem.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist

(EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328 21.12.2018, lk 82) ning komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/129, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 kohaseid õliseemnete, puuvilla ja veinivalmistamise kõrvalsaadustega seotud sekkumisviise ning liidu toetuse ja ÜPP strateegiakavadega seotud teavitamis-, avalikustamis- ja nähtavusnõudeid käsitlevad normid (ELT L 20, 31.01.2022, lk 197–205).

Nimetatud EL-i õigusaktid on kättesaadavad Euroopa Liidu Teataja veebilehel <https://eur-lex.europa.eu>.

4. Määruse mõjud

Määrus aitab kaasa Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika perioodi 2023–2027 eesmärkide saavutamisele, milleks on suurendada turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtete konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele, aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendada kestlikku energiat; edendada kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, vähendades seejuures sõltuvust kemikaalidest, aidata kaasa elurikkuse vähenemise peatamisele ja selle ümberpööramisele, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke; parandada liidu põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudmistele toidu ja tervise osas, siia alla kuulub kvaliteetne, ohutu ja toitev toit, mis on toodetud kestlikul viisil, toidu raiskamise vähendamine, samuti loomade heaolu parandamine ja antimikroobikumiresistentsuse vastu võitlemine.

Sekkumise eesmärgiks on investeeringute kaudu soodustada põllumajandustootmises ressursitõhusust, vähendada põllumajandustootmisega kaasnevat keskkonnamõju ning jäätmete ja heitmete teket ning suurendada loomade heaolu ja bioohutust. Seega on selle toetuse andmise peamiseks eesmärgiks aidata kaasa põllumajandusettevõtjate jätkusuutlikkuse suurendamisele ja vähendada põllumajandustootmisega kaasnevat negatiivset mõju keskkonnale.

Sekkumine tuleb vajadusest tõsta põllumajanduse ja toidusektori ettevõtjate konkurentsivõimet, keskkonna, kliima ja ressursitõhususe alast tulemuslikkust, eelistada keskkonnasäästlikku tootmist, soodustada investeeringuid, võtta senisest enam kasutusele ringbiomajandusel tuginevaid lahendusi, keskkonnahoidlike tehnoloogiaid arendada ja kasutuselevõtu soodustada, kompenseerida elurikkust säästvaid tehnoloogiaid, soodustada karjatamist ning suurendada bioohutust. Põllumajandustootjate sissetulekute tagamisele ja konkurentsivõime suurendamisele aitavad kaasa investeeringud põllumajandustootmisesse. Suurenenud nõudmised põllumajandustootmisega kaasneva mõju vähendamiseks nõuavad põllumajandustootjatelt täiendavaid investeeringuid keskkonnamõjude vähendamiseks. Siiski peab arvestama, et selliste investeeringutega võivad kaasneda täiendavad kulud ja sellega seoses ka teatav konkurentsivõime langus.

Määruse kehtestamine ei too endaga kaasa organisatsioonilisi muudatusi avalikus sektoris. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi haldusalas ei muutu määruse jõustumisel ülesannete ega pädevuse jaotus.

Määruse rakendamisest ei tulene välissuhetealast, sotsiaalselt, sealhulgas demograafilist mõju, samuti ei oma määruse muudatused mõju riigi julgeolekule ega kohaliku omavalitsuse korraldusele. Toetus hõlmab kogu Eesti territooriumi ning tagab võimalused ja toetuse kõikidele Eesti piirkondadele, kuid võttes arvesse, et põllumajandustootjad paiknevad eelkõige maapiirkondades, panustab see maapiirkondade mahajäämise vähendamisse. Määruse rakendamiseks vajalikke menetlustoiminguid teeb PRIA, kellel on olemas määruse menetlemiseks vajalik haldussuutlikkus ja tehniline võimekus.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Sekkumise „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ raames antavat toetust rahastatakse 60% ulatuses EAFRD-st ning 40% ulatuses Eesti riigieelarvest, mis on planeeritud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi eelarves.

Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud sekkumise eelarve on 50 615 757 eurot perioodi 2023–2027 peale kokku.

Määruse rakendamine ei too kaasa tulusid riigieelarvesse.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Kliimaministeeriumile õigusaktide eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Rahandusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kooskõlastasid eelnõu vaikimisi. Kliimaministeerium jättis eelnõu kooskõlastamata märkustega, mis on esitatud seletuskirja lisas olevas tabelis.

Eelnõu esitati arvamuse andmiseks PRIA-le, kes esitas eelnõu kohta lisaettepanekud. Samuti esitasid ettepanekud MTÜ Eesti Poollooduslike Koosluste Hooldajad, MTÜ Eesti Aiandusliit, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, MTÜ Eesti Lihaveisekasvatavate Selts, Eesti Maakarja Kasvatavate Selts, Mahepõllumajanduse Koostöökogu ja põllumajandusettevõtjad. Ettepanekutega arvestamine või mitteamvestamine on välja toodud seletuskirjale lisatud tabelis.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

Kantsler